

A man with short brown hair, wearing a red velvet jacket and blue jeans, is seated on a wooden chair in a library. He is looking down at an open book he is holding. The library has high wooden bookshelves filled with books. A decorative wrought-iron railing is in the foreground. The word 'ITAL' is visible on a shelf in the background.

TEYLERS
museum

JAARVERSLAG

2015

TEYLERS
museum

JAARVERSLAG
ANNUAL REPORT

2015

TEYLERS MUSEUM is vernoemd naar Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), een rijke Haarlemse zijdefabrikant en bankier. Als man van zijn tijd hing hij de idealen van de Verlichting aan. Hij had grote belangstelling voor kunst en wetenschap, omdat zij de samenleving verrijken. In zijn testament bepaalde hij dat zijn vermogen moest worden ondergebracht in een stichting die zijn idealen zou voortzetten.

De Ovale Zaal van Teylers Museum opende in 1784 haar deuren voor het publiek als kennisinstituut voor eigentijdse kunst en wetenschap. Uitzonderlijk was dat Teylers Museum gesticht werd door en voor burgers zonder bemoeienis van Kerk of Staat in een stad zonder universiteit.

Experimenten met instrumenten en onderzoek naar fossielen en gesteenten, speciaal aangekocht voor dit doel, waren de basis voor het opdoen van nieuwe kennis. Door het geven van demonstraties en lezingen werd de opgedane kennis verspreid in binnen- en buitenland. De eigentijdse kunst werd gestimuleerd met het aankopen van tekeningen en schilderijen van levende kunstenaars en werk van de beroemdste oude meesters.

In de loop van de 19de en 20ste eeuw werden nieuwe ruimten aan de Ovale Zaal toegevoegd voor alle activiteiten en om de groeiende collecties te bergen. Tegelijk werden de bestaande zalen met hun inrichting niet veranderd. Voor hedendaagse bezoekers is het alsof zij terug in de tijd stappen.

Collecties en gebouw vormen samen een unieke erfenis uit de Verlichting. Met deze erfenis kunnen we vragen van nu duiden en vanuit het heden terugkijken naar het verleden. Kunst en kennis zijn hier aan elkaar gesmeed: Teylers Museum is Michelangelo én Einstein.

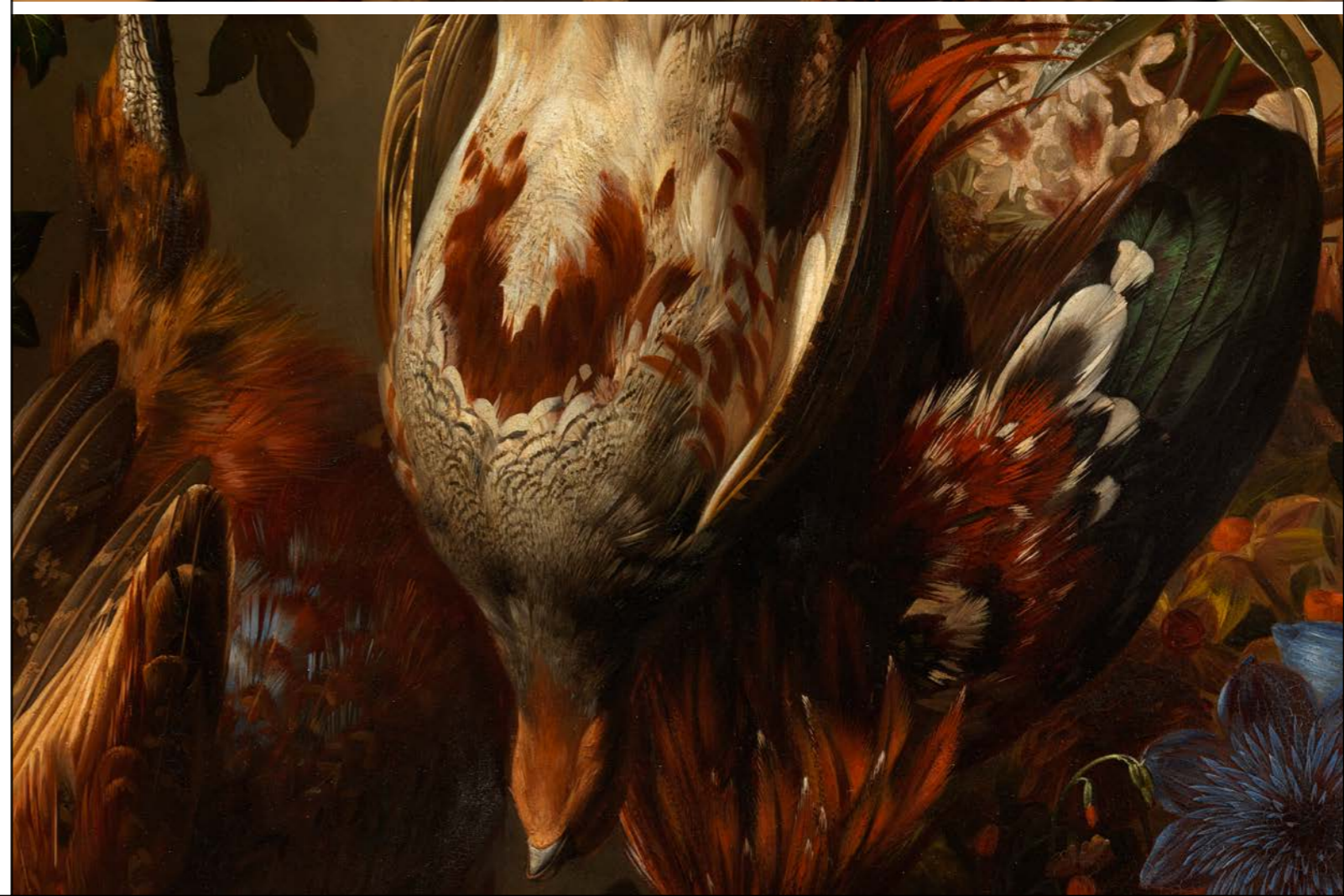
TEYLERS MUSEUM is named after Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) a wealthy silk manufacturer and banker from Haarlem. In tune with the Zeitgeist, he espoused the ideals of the Enlightenment. He took a great interest in the arts and sciences, which he valued for their capacity to enrich society. In his will he instructed that his fortune should be used to establish a foundation that would promote his ideals.

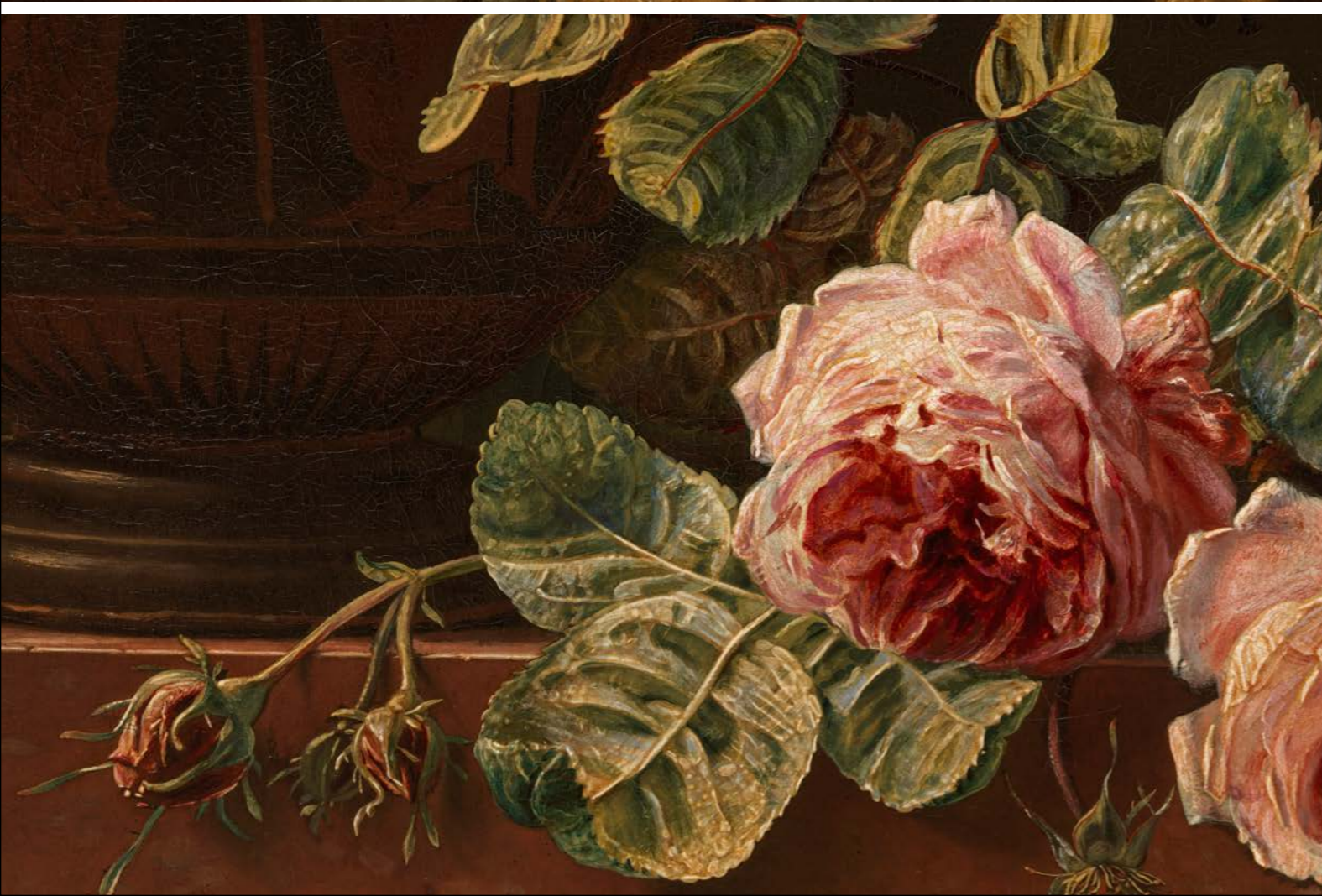
In 1784, the Oval Room of Teylers Museum opened to the public as a knowledge institute for contemporary art and science. It was quite exceptional for the time that Teylers Museum was founded by and for the inhabitants of Haarlem, without any involvement of the Church or State, in a city without a university.

Experiments with instruments and research on fossils and minerals purchased for this specific goal served as the basis for generating new knowledge. This new knowledge was then disseminated at home and abroad in demonstrations and lectures. Aside from buying work by the most famous Old Masters, Teylers also promoted contemporary art by purchasing drawings and paintings by living artists.

To house the growing collections and to accommodate all the museum's activities, new galleries were added to the Oval Room during the nineteenth and twentieth centuries. But no changes were made to the existing rooms or their fittings. For modern visitors, it is like stepping back in time.

The collections and the building together constitute a unique part of Enlightenment heritage. This heritage enables us to look back at the past as well as helping us to address the questions of our own time. Art and science are forged into one whole here: Teylers Museum is both Michelangelo and Einstein.

Inhoudsopgave

Introductie

- 9 Missie
- 9 Mission
- 10 Subsidiënten en begunstigers 2015
- 14 Verslag van de Raad van Toezicht
- 16 Woord vooraf
- 18 Preface

Diederik Jekel

- 22 Jongste telg uit een nieuwsgierige familie
- 30 *The youngest member of an inquisitive family*

Publiek

- 41 Tentoonstellingen
- 46 Bezoekcijfers
- 48 Educatie en publieksactiviteiten
- 49 Educatie in 2015: kwaliteit en kwantiteit
- 53 Online bezoeken
- 56 2015 in beeld
- 64 Werkzaamheden Fundatiehuis en Lorentz Lab

Financieel verslag

- 70 Toelichting op de jaarrekening 2015
- 71 Samenvatting jaarrekening

Bijlagen

- 73 Aanwinsten
- 76 Bruiklenen
- 79 Stichtingen
- 83 Raad van Advies
- 85 Personeel
- 89 Externe activiteiten en publicaties van medewerkers

Introductie

Missie

Teylers Museum wil de hedendaagse belangstelling voor kunst en kennis activeren vanuit zijn unieke erfenis uit de Verlichting.

Deze erfenis omvat naast uitzonderlijke collecties, een authentiek monumentaal gebouw en een rijke geschiedenis, ook een manier van denken die zich kenmerkt door een drang naar vernieuwing en ontdekking en het delen van kennis om de wereld te verbeteren.

Mission

Teylers Museum seeks to excite the public's interest in art and knowledge by drawing on its unique heritage from the Enlightenment.

Aside from its remarkable collections, this heritage also includes an authentic monumental building, a rich history, and a mindset characterised by the pursuit of renewal and discovery and a desire to share knowledge as a way of improving the world.

Subsidiënten en begunstigers 2015

SUBSIDIËNTEN

Ministerie van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

STRUCTURELE BEGUNSTIGERS

Teylers Stichting
Teylers Museum Vrienden Fonds
American Friends of Teylers Museum

Ten behoeve van het Masterplan Fundatiehuis

BankGiro Loterij
Provincie Noord-Holland
Stichting Monumentenbehoud Haarlem
Stichting TBI Fundatie
en overige particulieren en instellingen

Ten behoeve van de heropening van het Lorentz Lab

Lorentz Kring
Gieskes-Strijbis Fonds
Mondriaan Fonds
Provincie Noord-Holland
Teylers Museum Vrienden Fonds
Teylers Stichting
Van Toorn Scholten Stichting
VSBfonds
en een fonds dat liever anoniem
wil blijven

Ten behoeve van tentoonstellingen

BankGiro Loterij
Gemeente Haarlem
J.C. Ruigrok Stichting
Prins Bernhard Cultuurfonds

Ten behoeve van de collecties

BankGiro Loterij
Brook Foundation
Zijne excellentie de heer H. Emsgård
ambassadeur van Zweden
Fonds Matthijs de Clercq
Jan Six Fine Art
Pas Diamonds B.V.
Stichting Van Regteren Altena-Loman
Fonds
Teylers Museum Vrienden Fonds
Vereniging Rembrandt

P. Akkerman
M. de Clercq
F.A.M. Ebbers en A.L.J. Jansen
D. van Daalen
A. Eras
H. Gerritsen
W. Goppel (legaat)
R.D. en A. Groeneveldt-van der Feltz
Collectie H-T
P. Hefting
H.J. Hijmersma
G.J. Ket-Klinkenberg
A.J. de Koning

A. Kramer
C.J. en J.A.M. Kroese-Duijsters
B. Ling
G.E. Loudon
A. van der Made
G. Overeem
L. Pecheur
A.E. Roodenburg-van Looy
B. Spoorenberg
J. Stobbe
L.F. Teding van Berkhout
P.W. Voet
S. Wagner
M. Warshaw
C. van Wijk/Ittersum beheer
M. Woostenburg
E.J. Zetteler
J.C.F. van Zonneveld (legaat)
en overige anonieme schenkers

TEYLERS MUSEUM VRIENDEN FONDS Lorentz Kring

De heer Th. A. Erb, de heer C.J. Kroese,
de heer en mevrouw Lindenbergh-Sluis,
de heer ir. F.C. Marckmann, de heer en
mevrouw Reesink, de heer en mevrouw
Storm, de heer en mevrouw Van Straalen-
Sanderse, de heer en mevrouw Vermeu-
len-Haanappel, de heer en mevrouw
Veth-Gomperts, de heer en mevrouw
De Voogt, de heer en mevrouw Van Wijk-
van Ittersum

Sterrenwachers

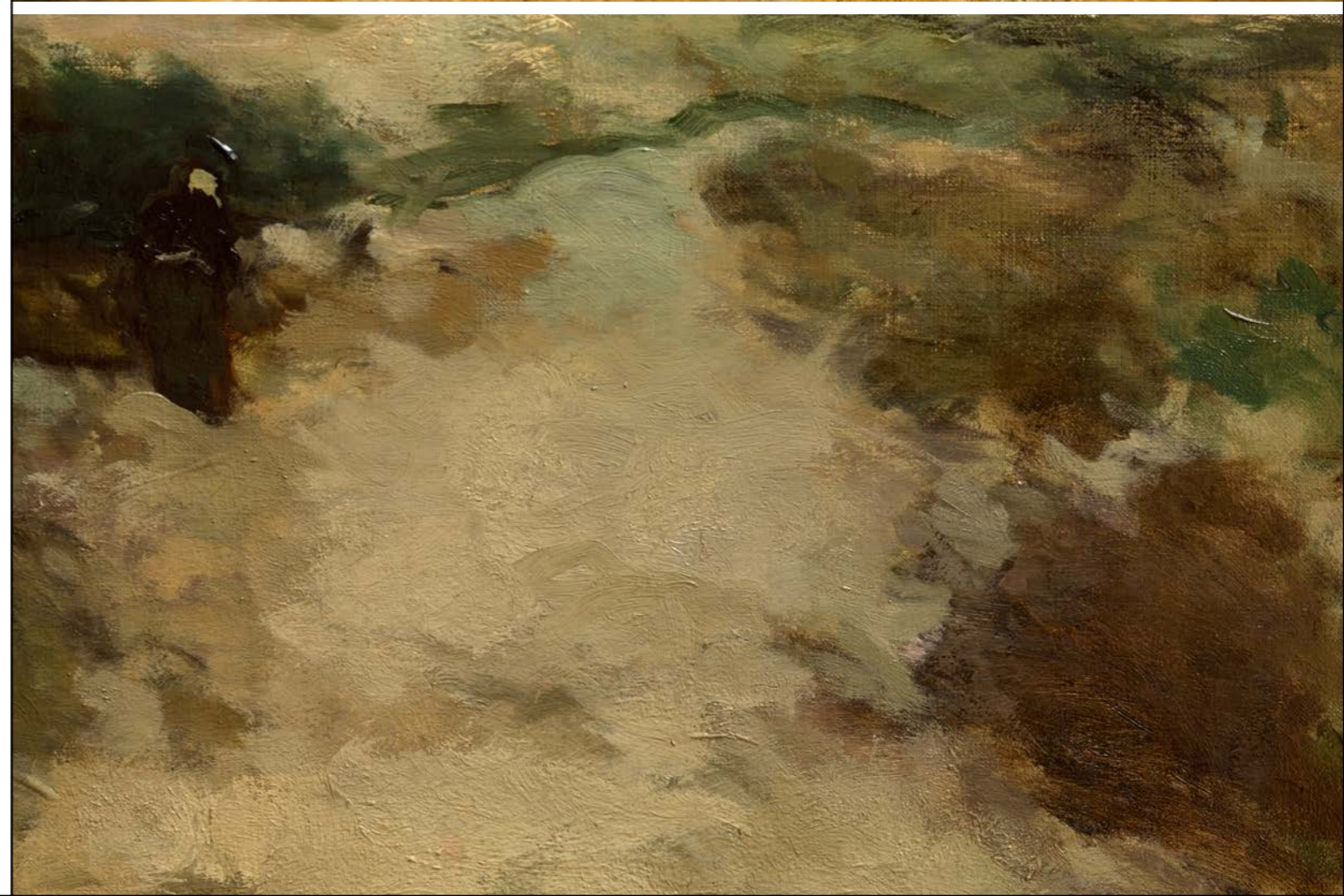
Mevrouw mr. R.D. van Andel, de heer en
mevrouw Ankersmit-Taminiau, L.W.M.
barones Sirtema van Grovestins-Hasseleij
Kirchner, de heer ir. J.M. Baumann en
mevrouw E.M.H. Mesker, de heer en
mevrouw Besnard-Ten Cate, de heer
en mevrouw Beyer-Lazonder, de heer en
mevrouw Bierman-Beukema toe Water,
de heer drs. H.W. Bierman, de heer en
mevrouw Boogaarts, de heer en mevrouw
Borghouts-de Wolf, mevrouw G.D.
Bredius-Gockinga, de heer Van den Broek,
de heer en mevrouw Cadée-Coenen,
de heer prof.dr. C.G. Dam, mevrouw
J.B.M. Enschedé-Taets van Amerongen
van Renswoude, de heer en mevrouw
Enschedé-Harrison, de heer en mevrouw
Van Es, de heer en mevrouw De Geus-de
Laer Kronig, de heer drs. H.G. Gramberg,
de heer en mevrouw Heerkens Thijssen-
Schölvink, de heer en mevrouw Helmig,
de heer en mevrouw Hendrix-Alessie,
de heer drs. J. Hennephof, de heer
H. Heringa, de heer en mevrouw
Heringa-Brave, de heer en mevrouw
Van Hoeken-Klinkenberg, de heer en
mevrouw Hovinga-Van Eijdsen, de heer
en mevrouw Hubrecht-Van Bergen,
de heer prof. A.P. IJzerman en mevrouw
M. Pubben, mevrouw I.S. Kaars
Sijpesteijn-Vossenaar, de heer en

mevrouw Korthouwer-Broekkamp, de heer dr. R.B. Kuitert, de heer drs. W.G.E. Kuyck, de heer en mevrouw Van der Leij-Lokker, de heer en mevrouw Lindeman, de heer en mevrouw Loudon, de heer en mevrouw Michon, de heer en mevrouw Reijnders, mevrouw A.M.H.G. van Rijssel, de heer en mevrouw Rogaar-Burlage, de heer en mevrouw Sanders-ten Holte, mevrouw drs. M. Scharloo, de heer mr. A. Stuijt, de heer en mevrouw Veenendaal-Hilbers, de heer en mevrouw Veldmaat-Wansink, de heer en mevrouw de Visser-Lubbers, mevrouw drs. W.C.G. Voûte-Droste, de heer en mevrouw Wagenaar-Bok, mevrouw G.M. Zondervan-Hop

Bijzondere Vrienden

De heer en mevrouw Boersma-Hulshoff, de heer en mevrouw Feiner-Valkier, de heer en mevrouw Korthals Altes, de heer en mevrouw Pas-Dignum, de heer C.H.M. Peeperkorn, de heer A.A.J.M. Schaper, de heer ir. G.L.M. van der Schrieck, J. barones van Tuyll van Serooskerken, de heer en mevrouw Verschuijl-van Aardenne, de heer en mevrouw Van der Meulen-Stefels, de heer J.J. Sijbesma, IMBEMA Holland BV, Maarten Weldam Stichting, Munt-handel Verschoor, Schoonmaakbedrijf De Spiegel

JAARLIJKS ONTVANGT HET TEYLERS MUSEUM VRIENDEN FONDS OOK SCHENKINGEN VAN PARTICULIEREN EN INSTELLINGEN DIE ANONIEM WENSEN TE BLIJVEN. HET MUSEUM EERT ALLE SCHENKERS GRAAG OP DEZE WIJZE.

Verslag van de Raad van Toezicht

De Raad kijkt terug op een uitstekend jaar. Er zijn goede resultaten geboekt en de stijgende lijn is voortgezet. De inspanningen om meer inkomsten te genereren blijven succesvol en de investeringen in het verbeteren van de propositie van het museum als authentieke tijdscapsule werpen hun vruchten af.

Met de prestaties die het museum heeft geleverd is ruim voldaan aan de verplichtingen jegens het ministerie van OCW. De Raad hoopt dat deze resultaten in de toekomst gehandhaafd kunnen blijven. Het blijft onzeker of de extra inkomsten gevonden kunnen worden.

De Raad volgt het omvangrijke restauratieproject van het Fundatiehuiscomplex met grote belangstelling. Het complex wordt in fases opengesteld voor het publiek, waarbij het Lorentz Lab als eerste gerealiseerd zal worden. Teylers wil de hedendaagse belangstelling voor kunst en kennis activeren vanuit zijn unieke erfenis uit de Verlichting. Het Fundatiehuis is een essentieel onderdeel van dit verhaal. Om dit unieke erfgoed te herstellen en te behouden is een fondsenwervingscampagne opgesteld waarmee nog een aanzienlijk bedrag gewonnen moet worden.

Het vertrouwen dat spreekt uit de beoordeling van de Raad voor Cultuur op het beleidsplan 2017 – 2020 vindt de Raad zeer motiverend. ‘De Raad voor Cultuur vindt het activiteitenplan van Teylers Museum zeer overtuigend, inhoudelijk van hoge kwaliteit, goed uitgewerkt en onderscheidend’.

Dit jaar was er in de Raad veel aandacht voor de nieuwe Erfgoedwet. De Raad is verheugd over het vertrouwen dat blijkt uit de taak die de minister heeft opgedragen. Het langjarige subsidieperspectief is positief voor het beheer van de collecties en het gebouw. De Raad hoopt dat de juiste grondslagen gebruikt zullen worden

om aan deze wettelijke taak te voldoen, zodat de ten laste gelegde taak volledig uitgevoerd kan worden.

In 2014 is uit onafhankelijk onderzoek gebleken dat de bouwkundige staat van het monumentale complex er slechter aan toe is dan gedacht. Er zijn extra middelen nodig om de vereiste restauraties te realiseren. Hopelijk zal de benodigde financiering hiervoor door het ministerie van OCW toegekend worden, anders kan dit gevolgen hebben voor de uitvoering van andere activiteiten van het museum.

Binnen de samenstelling van de Raad vond een aantal wisselingen plaats. Per 1 januari is Peter Dams toegetreden als penningmeester en Edzo Huisman heeft namens Teylers Stichting zitting genomen in de Raad.

In het najaar werd afscheid genomen van John Trip, die namens Teylers Stichting zitting had in de Raad sinds 2012. De afgelopen vier jaar heeft hij het museum op vele manieren bijgestaan en de Raad dankt hem zeer hartelijk voor zijn grote betrokkenheid.

De voorzitter van de Raad en de bestuurder hadden geregeld overleg. Zoals gebruikelijk had de voorzitter ook overleg met de Ondernemingsraad over de plannen van het museum. De Raad kwam in 2015 drie keer in vergadering bijeen. De jaarrekening en het bestuursverslag over 2015 werden beide eind maart 2016 vastgesteld. De Code Cultural Governance wordt door de Raad in acht genomen en de leden ontvangen geen bezoldiging voor hun diensten.

Graag wil de Raad een groot compliment aan alle medewerkers geven voor de uitstekende resultaten van het afgelopen jaar.

De samenstelling van de Raad van Toezicht was per 31 december als volgt:

Prof. dr. K.H.W. Knot, *voorzitter*
Drs. Z. Kwint, *vicevoorzitter*
Drs. P.C. Dams RA, *penningmeester*
Prof. dr. ir. W. van Saarloos, *lid*
Mr. E.H. Huisman, *namens Teylers Stichting, lid*
Mr. J.E. Trip, *namens Teylers Stichting, lid*

Overzicht hoofd- en relevante nevenfuncties leden Raad van Toezicht

Prof. dr. K.H.W. Knot
President De Nederlandsche Bank
Voorzitter Koning Willem I Stichting
Voorzitter Mr. N.G. Pierson Fonds
Voorzitter Raad van Toezicht Cliniclowns
Hoogleraar Economics of Central Banking aan Rijksuniversiteit Groningen
Hoogleraar Monetaire Stabiliteit, faculteit Economie en Bedrijfskunde, Universiteit van Amsterdam

Mevrouw drs. Z. Kwint

Rector Stedelijk Gymnasium Haarlem
Raadslid gemeenteraad Amsterdam voor D’66 (tot september 2015)

Drs. P.C. Dams RA

Partner PwC

Prof. dr. ir. W. van Saarloos

Programmadirecteur Transitie NWO
Voorzitter Sectie Natuur- en Sterrenkunde
Koninklijke Academie van Wetenschappen
Lid van de Raad van Toezicht Universiteit Leiden

Mr. E.H. Huisman

Notaris bij Huisman Hoogendoorn & Wieringa
Notarissen te Heemstede
Roodenburg van Looy Stichting
Teylers Stichting
Weeshuis der Doopsgezinden
J.C. Ruigrok Stichting

ROOSTER VAN AAN- EN AFTREDEN OP 31 DECEMBER 2015

Naam	Functie	Aangetreden	Eindtermijn
Prof. dr. K.H.W. Knot	voorzitter	6-3-2012	4-3-2020
Mevr. drs. Z. Kwint	vice - voorzitter	28-6-2012	26-6-2020
Drs. P.C. Dams RA	penningmeester	1-1-2015	31-12-2018
Prof. dr. ir. W. van Saarloos	lid	21-9-2012	19-09-2020
Mr. E.H. Huisman	namens Teylers Stichting	1-1-2015	31-12-2018
Mr. J.E. Trip	namens Teylers Stichting	1-1-2012	31-12-2015

Woord vooraf

TEYLERS MUSEUM heeft in 2015 uitstekende resultaten geboekt op vele terreinen. Het bezoekersaantal was uitzonderlijk hoog voor een jaar zonder 'blockbuster' tentoonstelling: we ontvingen meer dan 135.000 gasten. Dat waren er 13.000 meer dan in 2014 en 20.000 meer dan in 2013. Verheugend is het toenemend aantal mensen dat voor het museum zélf komt en in ons gastenboek is te zien dat daar steeds meer buitenlandse bezoekers bij zijn.

Voor de komende vijf jaar verwachten we een voorzichtige verdere stijging van het bezoekersaantal door de investeringen die op dit moment plaatsvinden in het monumentale gebouwencomplex. Dit jaar werd het herstel van de grotendeels middeleeuwse fundering van het Fundatiehuis en het Lorentz Lab afgerond. In totaal zijn 23 beerputten en waterkelders en één kwikvervuiling aangetroffen. Met eindeloos geduld is het gebouw op één grote betonnen plaat gezet, waardoor het nu stevig genoeg staat om de restauratie boven de grond duurzaam te kunnen aanpakken.

De eerste fase van dit herstel is het Lab, waar Nobelprijswinnaar Hendrik Antoon Lorentz werkte tussen 1912 en 1928. Deze nieuwe vleugel zal in het voorjaar van 2017 voor het publiek openen. Het wordt een plaats waar iedereen kan zien dat Teylers

Museum tot in de 20ste eeuw een belangrijke onderzoeksfunctie had en waar je zélf aan de slag kunt met replica's van historische instrumenten uit de collectie.

In 2015 hebben we de unieke verhalen over de collecties, het gebouw en de geschiedenis van Teylers Museum samengebracht tot één overkoepelend concept voor de bezoekers van de toekomst. De komende jaren wordt steeds beter zichtbaar dat het museum ooit begonnen is als onderzoeksinstituut, waarbij de collecties primair fungeerden als 'gereedschap' om de grote vragen op het gebied van kunst en wetenschap verder te brengen.

De belangrijkste motivatie voor deze aanpassing is de vraag van veel van onze gasten om meer uitleg. Het verwachtingspatroon, behorend bij het bezoek aan een 'standaard' museum, is niet helemaal van toepassing bij Teylers Museum. Uiteraard gaan we de opstelling niet veranderen, maar wat we wél kunnen doen is het aanpassen van de verhalen. Om ruimte te maken voor al deze activiteiten was 2015 voorlopig het laatste jaar waarin we drie grote tentoonstellingen organiseerden. Vanaf 2016 zullen dat er twee worden: één over kunst en één over (natuur) wetenschap.

Alle drie de tentoonstellingen van 2015 mochten zich verheugen in veel bezoek.

De aquarel, georganiseerd samen met De Mesdag Collectie, *Overal muziek*, onze familietentoonstelling in de zomer en *Echte winters*, hadden elk hun eigen publieksbereik. Door partnerschappen aan te gaan met intermediairs, zoals aquarelleerclubs, ijsbanen en schaatsverenigingen, trekken we telkens weer nieuwe groepen naar het museum.

Daarbovenop kwam nog de speciale presentatie op de TEFAF, de belangrijkste kunstbeurs ter wereld, die in tien dagen tijd ongeveer 20.000 bezoekers trok. In oktober ging de mini Ovale Zaal open in NEMO voor een periode van vijf jaar.

Teylers Museum is er voor iedereen. Voor de kleuters van groep twee van de basisschool, die hun eerste museale ervaring opdoen en voor de museale veteranen, die in het gastenboek schrijven dat ze blij zijn dat het museum na vijftig jaar nog precies zo is zoals ze het zich herinneren. Vanaf december ontvingen we ook vluchtelingen uit de nabijgelegen voormalige Koepelgevangenis, die samen met hun vrijwillige begeleiders op bezoek kwamen.

Voor de kunstcollecties was 2015 een memorabel jaar. Particulieren en fondsen waren bereid om Teylers Museum te helpen met het uitbreiden van de collectie. Dankzij de royale steun van de Vereniging Rembrandt, de Bankgiro Loterij en het

Mondriaan Fonds kon een aantal prachtige tekeningen van oude meesters worden aangekocht op de veilingen van de verzameling Van Regteren Altena. Een belangrijke reeks van tekeningen van eigentijdse meesters werd geschonken door Bart Spoorenberg.

Elk jaar vragen we een schrijver en een fotograaf of we hun ogen mogen lenen voor een verrassend en inspirerend perspectief op Teylers Museum. Diederik Jekel en Jan Banning delen deze keer hun visie op de collecties, het gebouw en de betekenis daarvan met ons.

Iedereen heeft zijn eigen 'Teylers'. De bezoekers, collega's, vrijwilligers en anderen die zich met het museum verbonden voelen, hebben elk hun eigen dierbare plek of verhaal waardoor zij gemotiveerd zijn zich voor het museum te blijven inzetten. Graag dank ik allen voor de geïnspireerde samenwerking in 2015 in de verwachting dat we in de toekomst doorgaan om samen nog veel mooie projecten te realiseren.

Marjan Scharloo
Directeur Teylers Museum

Preface

Teylers Museum achieved excellent results in many areas in 2015.

Visitor numbers were exceptionally high for a year without a ‘blockbuster’ exhibition. We welcomed over 135,000 guests: 13,000 more than in 2014 and 20,000 more than in 2013. It is gratifying to see the growing numbers of people who come for the museum itself, and our visitors’ book shows that the museum is attracting a growing number of foreign tourists.

Looking towards the next five years, we expect a modest increase in visitor numbers thanks to our current investments in the museum’s monumental complex. This year the restoration of the largely mediaeval foundations of the Foundation House and the Lorentz Laboratory was completed. In total the contractors encountered 23 cesspits and cisterns and one case of mercury contamination. With infinite patience they placed the building on a single huge concrete plate, as a result of which it is now sufficiently stable to permit the restoration work above the ground to be tackled in an enduring way.

The first phase of this restoration is the laboratory in which the Nobel laureate Hendrik Anton Lorentz worked between 1912 and 1928. This new wing will open

to the public in the spring of 2017. It will highlight the key research function that Teylers Museum performed well into the 20th century and will be set up to encourage visitors to handle and experiment with replicas of historical instruments from the collection.

In 2015 we combined the unique stories about the collections, the building and the history of Teylers Museum to produce a single overarching concept for future visitors. Over the next few years, it will become ever clearer that the museum started life as a research institute, in which its collections functioned primarily as ‘tools’ with which to answer the great questions that came to the fore in the fields of art and science.

It was largely in response to the many requests for more information that we received from our visitors that we decided to make this change. The pattern of expectations that goes with a visit to a ‘standard’ museum does not altogether apply to Teylers Museum. We shall not of course be changing the actual exhibits, but what we can do is to adapt the stories that accompany them. In order to make space for all the new activities, we decided (from 2016 onwards) to organise two major exhibitions a year – one art and one science topic – instead of three.

The three exhibitions we mounted in 2015 were all extremely popular. *The Watercolour*, organised together with the Mesdag Collection, *Music Everywhere*, our family exhibition in the summer, and *Real Winters* each attracted particular segments of the public. By forging partnerships with intermediaries – such as, in this case, watercolour clubs, skating rinks and skating clubs – we are constantly able to attract new target groups to the museum.

In addition there was a special presentation at the TEFAF, the world’s leading art fair, which attracted some 20,000 visitors within the space of ten days, besides which the mini Oval Room at NEMO opened in October for a period of five years.

Teylers Museum is for everyone: from children of kindergarten age, who are experiencing a museum for the very first time, to veterans of the museum world, who write in the Visitors’ Book that they are glad that the museum looks exactly the same as it did fifty years ago. From December 2015 onwards we also received groups of refugees from the nearby temporary shelter (the former prison De Koepel), who visited along with some of the shelter’s volunteer support staff.

For our art collections 2015 was a memorable year. Many private individuals and funds displayed their willingness to help

Teylers Museum to expand its collection. Thanks to the generous support of the Rembrandt Society, the BankGiro Lottery and the Mondrian Fund, we were able to purchase a number of superb drawings by Old Masters at the auctions of the Van Regteren Altena collection. In addition, Bart Spoorenberg donated an important series of drawings by contemporary masters.

Every year we ask a writer and a photographer if we can ‘borrow their eyes’ to give us a surprising and inspiring view of Teylers Museum. On this occasion, Diederik Jekel and Jan Banning share with us their ideas concerning the collections, the building, and their significance.

Everyone has his or her own ‘Teylers’. The visitors, colleagues, volunteers and everyone who feels involved in some way with the museum – each person has a particular spot or story that drives them to keep working on the museum’s behalf. I should therefore like to thank everyone for the inspired partnership we achieved in 2015, in the full expectation that we shall carry on in the future to carry out many more splendid projects together.

Marjan Scharloo
Director Teylers Museum

Jongste telg uit een

nieuwsgierige familie

Diederik Jekel

MIJN OPA liep voor het eerst als jongetje van acht de trappen op naar de indrukwekkende entreehal van het magisch universum dat al sinds 1778 Teylers Museum heet. Het was 1923. De deur was dicht, in die tijd belde men aan.

Hij en zijn vader werden binnengelaten door de kastelein van het museum, Hendrik van Borssum Buisman (tevens curator van de kunstcollectie en schilder). Waar mogelijk heette hij alle bezoekers persoonlijk welkom. De toegang was gratis.

Terwijl zijn vader op uitnodiging van de kastelein doorliep naar de eerste fosielenzaal werd de blik van mijn opa, net zoals die van alle kinderen, naar de prachtige koepel boven zijn hoofd getrokken. ‘Herman, kom je?’ Mijn opa hoorde het niet. Die zat met zijn koppie in de hemel. Waarop zijn vader, net zoals vele vaders en moeders voor hem en na hem, weer terugliep de hal in, en naast zijn zoontje ging staan, om daar samen omhoog te kijken. Naar het heldere licht van de koepelramen, het wonderlijk perspectief door het spel van vele ornamentele ringen, en de aan de binnenring vastgeklonken balustrade, die een *Alice in Wonderland*-achtige omgang suggereert. ‘Kun je daar ook echt naartoe?’

In 1923 was het zwaarste element van het periodiek systeem Uranium, met atoom-

nummer 92. Daaronder zaten er nog een aantal gaten van nog niet ontdekte elementen. Twee daarvan, Technetium (43) en Hafnium (72), zouden in deze tijd voor het eerst geïsoleerd worden. Het laatste door Anton van Arkel en Jan de Boer in het NatLab van Philips.

Wetenschap was *hot*, en zeker de Nederlandse. Men sprak van een ‘*Tweede Gouden Eeuw*’ omdat de ene na de andere Nobelprijs werd uitgereikt aan Nederlandse wetenschappers: Van ’t Hoff in 1901, Lorentz en Zeeman in 1902, van der Waals in 1910 en in 1913 nog aan Kamerlingh Onnes. De laatste ontwikkelingen in de natuurkunde stonden op de voorpagina’s van de kranten. Het dagelijks leven werd veraangenaamd door de komst van elektrische apparaten als koelkasten en stofzuigers, en de actieradius van de burger werd vergroot door een toenemend aantal auto’s en motoren. De eerste burgerluchtvaartmaatschappij ter wereld werd opgericht te Amsterdam: de KLM. En iedereen was zich bewust van het feit dat deze vooruitgang van brandstof werd voorzien door de wetenschap.

Het onbetwist boegbeeld van de internationaal geroemde Nederlandse onderzoekers was Hendrik A. Lorentz, tevens de curator van het Natuurkundig Laboratorium van

Teylers Museum. In 1920 schreef een andere bekende natuurkundige hem in een brief: 'Het is mij niet, zoals u, gegeven dat ik inspirerende toespraken en originele ideeën moeiteloos uit mijn mouw kan schudden.' Deze bewonderaar was Albert Einstein.

Einstein zocht hem vaak op, niet alleen in Leiden, waar Lorentz prof was, maar ook meerdere malen in Teyler, waar Lorentz zijn eigen laboratorium bestierde (dit 'Lorentz Lab' wordt teruggebracht in oude staat en zal in 2017 voor publiek open gaan!).

Hij was niet alleen bekend in wetenschappelijke kringen; iedere Nederlander wist wie professor Lorentz was vanwege zijn doorslaggevende bijdrage aan de drooglegging van de Zuiderzee.

Lorentz stelde modellen op en voerde berekeningen uit om uit te vinden wat het effect van de aanleg van de Afsluitdijk zou zijn op de getijdenbeweging in de Waddenzee, en hoe hoog de dijken zouden moeten zijn om de effecten daarvan op te vangen. Toen de Afsluitdijk in 1932 gesloten werd (vier jaar na zijn dood), bleken zijn berekeningen tot in detail te kloppen. Het is niet voor niets dat de sluizen aan de noordkant van de dijk naar hem werden vernoemd.

Mijn opa Herman keek naar de indrukwekkende verzameling instrumenten van koper, hout en glas, die ons zoveel hadden geleerd over de nu alomtegenwoordige, knetterend nieuwe krachtbron: elektriciteit. (De laatste Nederlandse stoomtrein werd dat jaar definitief in het spoorwagemuseum geparkeerd.) De enorme Wims-hurstmachine waarmee je spanning kon

opwekken, de verzameling Leidse Flessen waarin je het kon vasthouden; hij genoot ervan om die grote apparaten van dichtbij te bekijken. Ook de natuurlijke historie had zijn aandacht; zoals hij later in zijn memoires schreef: 'Een van mijn plezierigste herinneringen is aan het eerste bezoek met vader aan Teylers Museum. De elektriseermachines boeiden mij hevig. Er stonden ook prachtige kristallen onder stolpen en ik verbaasde mij er over dat je die zomaar in holten in de bergen kon vinden.'

Zijn nieuwsgierigheid was geprikkeld en het zou hem niet meer los laten. En vele jaren later, toen hij zelf vader was van drie kinderen, nam hij zijn jongste dochter Titia voor het eerst mee naar 'Het Teylers', in de herstvakantie van 1958. In de trein van Hilversum naar Haarlem vertelde hij haar zijn favoriete anekdote over Einstein. Toen die vijf jaar oud was, en ziek in bed lag, kreeg hij van zijn vader een kompas. De kleine Albert was er direct door gefascineerd. Hoe hij het instrument ook draaide, de naald bleef hardnekkig naar het noorden wijzen. Er moest iets zijn, een kracht, die dat steeds veroorzaakte. Een kracht die uit het niets scheen te komen – uit de lucht. Vanaf dat moment interesseerde Einstein zich voor wetenschap, en was hij er op gebrand om dit soort mysteries – hij begon er steeds meer te zien – op te lossen. Titia merkte slim op dat zij inmiddels tien was, en nog nooit van haar vader een kompas had gekregen. Waarop mijn opa plechtig beloofde dat bij de elfde verjaardag van mijn moeder goed te maken.

Vijfentwintig cent was de toegangsprijs inmiddels voor volwassenen, kinderen en kunstenaars gratis. Er was geen kastelein meer, maar een portier, met kaartjes op een rol. In de entreehal van het museum wilde opa mijn moeder wijzen op de fraaie koepel, maar ze was nergens te bekennen. Twee zalen verder huppelde het meisje al tussen de fossielen, kijkend naar de afdruk in steen van een van de allereerste vogels, en zich verwonderend over de prachtige kristallen onder glazen stolpen die je kon vinden aan de binnenkant van de bergen. 'Papa, moet je deze zien!'

Het was 1958, een zwart-wit wereld van hoofddoekjes en de buizenradio, van katholieke en protestante verenigingen, van Eisenhower en Chroesjtsjov.

En de wetenschap? Die was enerverender dan ooit tevoren. Dankzij de vorderingen op het gebied van radioactiviteit waren er sinds 1940 twaalf nieuwe elementen toegevoegd aan het periodiek systeem, en de laatste gaten waren gedicht met de ontdekking van Promethium (atoomnummer 61) en Astatine (85). Het totaal aantal elementen stond nu op 102. Jonas Salk ontwikkelde in 1955 een vaccin tegen polio. Crick en Watson ontdekten de dubbele helixstructuur van DNA. Er werd een satelliet in een baan om de aarde gebracht en bij Texas Instruments werd de chip uitgevonden. (De chip!)

Professor Lorentz was inmiddels overleden, al in februari 1928. Bij zijn portret op de instrumentenzaal, nog geschilderd door de oude kastelein, vertelde opa mijn

moeder over de indrukwekkende begrafenis. Dat er extra treinen werden ingezet om alle belangstellenden tijdig in Haarlem te krijgen. Drommen mensen bewezen hem een laatste eer terwijl zijn kist zich per koets naar de begraafplaats aan de Kleverlaan begaf. En dat opa eerste rang zat, want zij woonden toen nog in Haarlem, en wel op de Kleverlaan!

Mijn moeder wilde alles weten van alles, en was pas tegen sluitingstijd over te halen nu maar eens naar huis te gaan. In de trein terug viel ze tussen twee vragen over de planeten en de sterren door, bij haar vader op schoot in slaap. Ze heeft me wel eens verteld dat haar vader het een leuk spelletje vond om steeds opnieuw haar waarom-vragen te proberen te beantwoorden, en zo heeft ze ook mijn broer en mij opgevoed – een gevleugelde uitspraak bij ons thuis was: 'Dat zoeken we op!'. Vragen stellen is voor de wetenschap zoals de wind voor een zeilschip – iedere vraag is een windstoot die het schip over de volgende golf tilt, en die tegelijk ook nieuwe golven veroorzaakt – nieuwe vragen die de nieuwsgierigheid verder tarten. Het is een golfbeweging die alles in gang houdt.

Iedere vraag is een windstoot die het schip over de volgende golf tilt, en die tegelijk ook nieuwe golven veroorzaakt.

Ik was negen of tien toen mijn moeder mij op mijn eerste Teylers Museum bezoek

trakteerde. In ieder geval zat ik in groepjes, want de directe aanleiding om te gaan was een spreekbeurt. Een primeur. En ik twijfelde of ik deze zou houden over rotskristallen (mijn moeder had thuis een kleine verzameling, die ze zelf gevonden had in de bergen) of over warmtemachines. Ik denderde volgens haar direct door naar de Instrumentenzaal terwijl mijn moeder wachtte op wisselgeld en haar kaartje van vier gulden. Ondertussen keek ze naar boven en bedacht dat ze nog nooit op die fraaie, *Alice in Wonderland*-achtige omgang was geweest.

Het was 1994. Atoomnummers 110 en 111 waren net toegevoegd aan het periodiek systeem: Darmstadtium en Roentgenium. De technologische ontwikkelingen volgden elkaar zo rap op dat er nu per halve generatie al wezenlijke verschillen waren in ieders dagelijks leven. Wetenschap was *booming*: toen ik werd geboren wist geen kip wat een computer precies was en draaiden we langspeelplaten, nu ik tien jaar oud was waren CD's de nieuwe muziekstandaard, was het internet online, en werkte iedereen op een *personal computer*.

Geduldig wachtte mijn moeder tot ik ieder instrument uitvoerig bekeken had. Ik was als kind al gek op machines en apparaten. Ik liet mijn schoolvriendjes thuis het oude kompas van mijn moeder zien. Terwijl ik *en passant* vertelde dat ze dat van Einstein zelf had gekregen, demonstreerde ik trots hoe die naald zich niets aantrok van de richting waarin je het kompas hield. Met mijn grote broer maakte ik bootjes die

voortgedreven werden door een warmtemachine – een waxinelichtje dat een koperen buisje met water verhitte, waardoor die fungeerde als een kleine jetaandrijving. En hier in Teylers Museum stond echt alles. Vacuümpompen! Ampèremeters! Telescopen! Grote koperen dingen waarvan ik niet meteen wist wat het waren! Mijn moeder riep me toen ik aan een tweede ronde wilde beginnen. Ze wilde naar boven om me een plek te laten zien waar ze zelf ook nog niet eerder was geweest. De rotonde.

Ik vond het best mooi, maar er waren daar geen machines. Er waren vooral veel deuren. Dus terwijl mijn moeder stond te dromen in het licht van de koepel, ging ik op avontuur en zo kwam ik terecht op een plek die ik nooit zal vergeten.

Nu ik er aan terugdenk ruik ik weer die aangename geur en hoor ik hoe de deur achter mij dichtploft, tegelijk met mijn openvallende mond. Ik voel de dikke, geruststellende stilte, die de rest van de wereld even doet verdwijnen: ik was terecht gekomen in de opkamer van de bibliotheek. Ik keek uit over een *Grand Canyon* van boeken, met links en rechts uitlopers van meters hoge boekenkasten. Beneden, in het midden, stond een lange tafel met daarop een paar opengeslagen grote boeken, vol fel gekleurde tekeningen. Ik keek naar die honderden, duizenden boeken en begreep dat daarin alle kennis opgetekend stond, over al die instrumenten en al die machines, over alles waar ik

Ik keek uit over een Grand Canyon van boeken

zoveel meer van wilde weten. Ik wilde ze aanraken, opendoen, lezen... en ik stond daar stil en keek. Ik keek uit over die bieb als over een prachtig landschap, waarvan ik wist dat ik het mocht gaan ontdekken. Ik denk dat dat het moment was waarop ik bedacht dat ik me thuis voelde. Hier, in het museum van de wetenschap.

Die avond heb ik samen met mijn moeder uit de honderden onderwerpen die ik had willen kiezen mijn spreekbeurt over atomen bedacht. De legoblokjes van het universum. Ik begon met een suikerklontje en sloeg het met een meegebrachte hamer kapot. Toen vroeg ik al hamerend hoe het kleinste suikerklontje heet dat je kunt krijgen. Het lesgeven zat er toen er al in. Ik vertelde alles wat ik wist over moleculen en atomen. Mijn eerste optreden als kleine wetenschapper werd een succes. Niet in de laatste plaats omdat aan het eind iedereen een suikerklontje kreeg.

We zijn nu zo'n twintig jaar verder en de technologische ontwikkelingen gaan alweer door het dak. Van een simpele PC thuis heeft iedereen nu een supercomputer in zijn broekzak. Het lijkt ongelooflijk maar het is waar: de smartphone waarmee we vogeltjes richting varkens katapulteren heeft meer rekenkracht dan het gecombineerde arsenaal aan computers dat de NASA ter beschikking had om twee astronauten mee op de maan te zetten. De doorbraken op het gebied van DNA en gentechnologie volgen elkaar in rap tempo op – de nieuwe CRISPR techniek lijkt een eind te gaan maken aan genetisch

doorgegeven ziektes. Auto's rijden steeds vanzelfsprekender elektrisch, fietspaden lichten op in het donker, we kijken naar scherpe foto's van besneeuwde bergen op Pluto, de verre dwergplaneet die in de tijd van mijn opa nog niet eens ontdekt was.

Het gaat nu over het mega-grote, het ultra-snelle, en het nano-kleine. Over het, in het dagelijks leven, onvoorstelbare.

Tegelijk met de massale omarming van de producten van de vooruitgang, lijkt de angst voor de onderliggende wetenschap toe te nemen. Deels heeft dat te maken met de schaal aan de frontlinie: het gaat nu over het mega-grote, het ultra-snelle, en het nano-kleine. Over het, in het dagelijks leven, *onvoorstelbare*. We wéten wel dat je de hele bibliotheek van Amsterdam op één chipje kunt opslaan, maar echt te bevatten is dat niet. En je kunt ook niet zelf een smartphone in elkaar knutselen om het bevattelijk te maken, zoals een thermo-bootje, of een radio.

Het gevaar bestaat dat mensen de wetenschap daarom gaan beschouwen als een soort tovenarij, als iets *onvoorstelbaars* dat ver boven ieders pet gaat. En dat valt in de praktijk wel mee. Alle vooruitgang is een logisch vervolg op wat eraan voorafging. De transistor werd ontdekt in de tijd van mijn opa, ontwikkeld in de tijd van mijn moeder, en toegepast in onze tijd. Stap voor stap. Wetenschappers zijn geen tovenaars maar nieuwsgierige mensen die wil-

len uitvogelen hoe de natuur werkt. En iedereen die nieuwsgierig is en niet bang om zijn hersens te laten kraken kan inhaken en meedoen. De verzamelde wetenschap is niet meer dan een pier in de oceaan der kennis. Steeds worden er kleine en grotere rotsblokken aan toegevoegd, en er zijn zowel aan de kop als aan de zijkanten verstevigingen nodig. Zo wordt er gestaag een pad gecreëerd dat ons steeds een stukje verder brengt in onze queeste naar kennis en begrip.

Iedereen die nieuwsgierig is en niet bang om zijn hersens te laten kraken kan inhaken en meedoen.

Na mijn studie natuurkunde ben ik wetenschapsjournalist geworden. De nieuwsgierigheid, die zo hoog in het vaandel staat van mijn familie, heeft het gewonnen van de specialisatie – ik ben nog steeds het jongetje dat het liefst zijn spreekbeurt wil houden over alle onderwerpen.

Mijn doel is wetenschap begrijpelijk maken en aantonen dat het voor een ieder interessant is, en niet eng of bedreigend. Dat het nuttig is om iets te weten van de fundamenten waarop onze kennis is gebouwd – zoals het standaard model van natuurkrachten, de wetten van de thermodynamica en hoe alle materie is opgebouwd uit de – ondertussen – 118 elementen die logisch gerangschikt staan in het periodiek systeem.

Want wetenschap is overal; het is diep verweven met alle facetten van ons dage-

lijks leven. Wij hebben in Nederland grote schouders om op te staan en voort te bouwen, te beginnen met de 17de-eeuwse gigant Christiaan Huygens. En natuurlijk alle Nobelprijswinnaars van de *'Tweede Gouden Eeuw'* met mijn held Lorentz in de spits. Lorentz is altijd een voorbeeld voor mij gebleven. Niet op de laatste plaats omdat hij de kunst verstond ingewikkelde onderwerpen voor een lekenpubliek bevattelijk te maken, en interesse wist te wekken voor de wetenschap door te laten zien hoe mooi de natuur in elkaar steekt.

Ook ná Lorentz schoof Nederland nog talloze grote namen het wereldtoneel van de wetenschap op, waaronder recente Nobelprijswinnaars als Gerard 't Hooft en Martinus Veltman (quantum velden theorie), Paul Crutzen (gat in de ozonlaag) en Simon van der Meer (ontdekking fundamentele deeltjes).

Om in de toekomst een rol te blijven spelen zullen we onze kenniseconomie moeten blijven verbeteren, en bereid moeten zijn om er stevig in te investeren. Zodat de nieuwe generaties Nederlandse wetenschappers, die nu en straks staan te trappelen in de coulissen, de kans krijgen om een – waarom niet? – derde *Gouden Eeuw* teweeg te brengen.

En het allerbelangrijkste is natuurlijk om onze kinderen de natuur te laten zien, en ze aan te moedigen om lekker nieuwsgierig te zijn. Om te beginnen door ze mee te nemen naar het magisch universum dat al sinds 1784 Teylers Museum heet.

The youngest member

MY GRANDDAD was just eight years old when he first climbed the steps of the impressive entrance to the magical universe that has been known since 1778 as Teylers Museum. It was 1923. The door was shut. In those days you had to ring the bell.

He and his father were shown in by the curator of the art collection, Hendrik van Borssum Buisman, himself a painter, who also acted as custodian or *kastelein* of the museum. He liked to greet visitors personally whenever possible. Entrance was free of charge.

While his father responded to the custodian's invitation and walked through to the first fossil gallery, my grandfather stood gaping open-mouthed, like all children who arrive here, at the marvellous dome above his head.

'Herman, are you coming?' My granddad was oblivious. His head was in the clouds. So his father, like so many mothers and fathers before him, walked back into the entrance hall and stood beside his son. Together they craned their necks, peering up at the bright light of the dome's windows, the curious perspective created by the play of numerous ornamental rings, and the balustrade riveted to the inside ring, suggesting a gallery reminiscent of *Alice in Wonderland*.

'Can we go up there, too?' my grandfather asked.

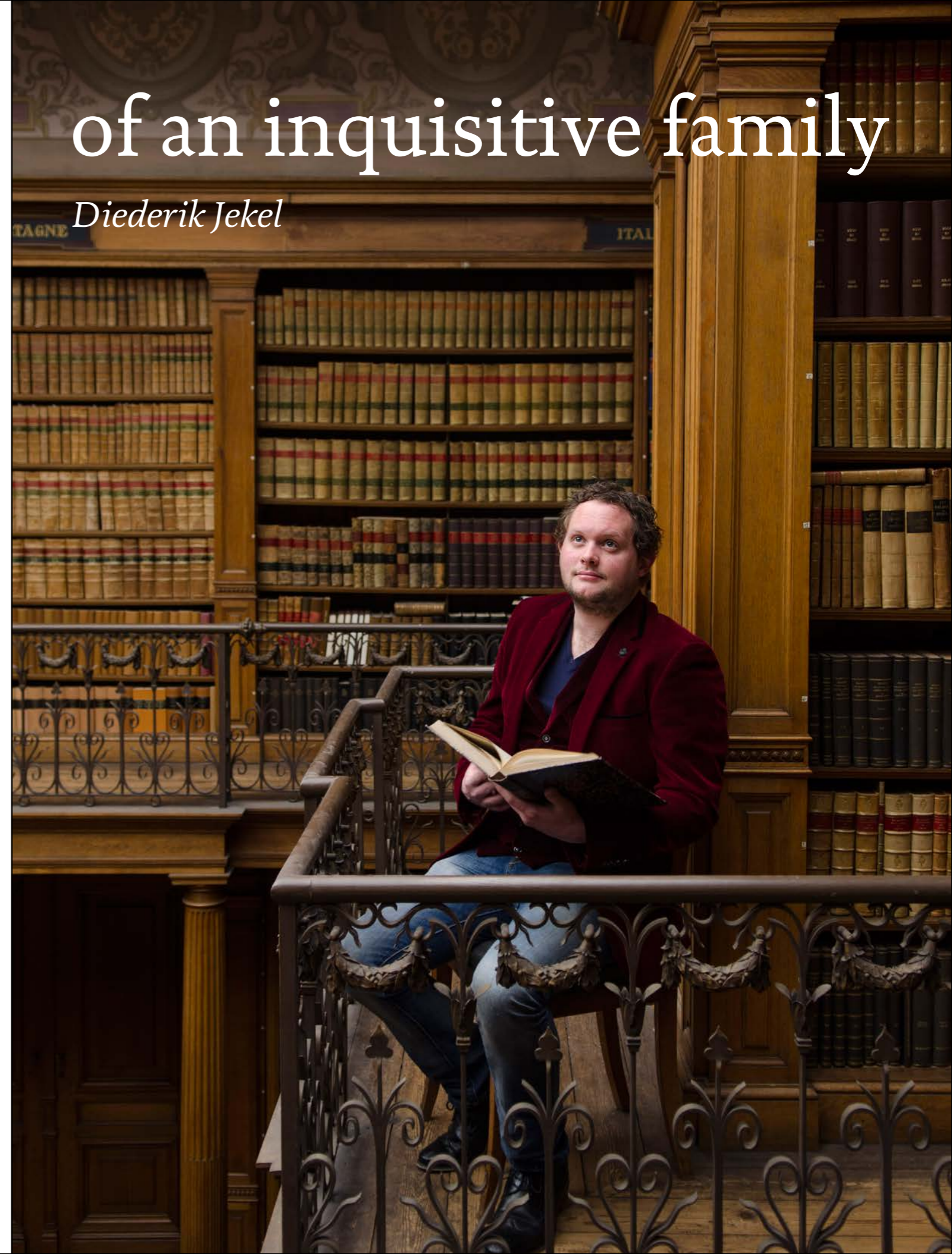
In 1923 the heaviest element in the periodic system was Uranium, with atomic number 92. Below it were several gaps, representing elements that had not yet been discovered. Two of these, Technetium (43) and Hafnium (72), would first be isolated around this time: the latter by Anton van Arkel and Jan de Boer of Philips's NatLab.

Science – and Dutch science in particular – was 'hot'. People were calling the period a 'second Golden Age', since Dutch scientists were winning one Nobel Prize after another: Van 't Hoff in 1901, Lorentz and Zeeman in 1902, Van der Waals in 1910, and finally Kamerlingh Onnes in 1913. The latest advances in physics were front page news. Electrical devices such as refrigerators and vacuum cleaners were making everyday life more pleasant, while the growing number of cars and motorcycles enabled people to travel greater distances. The first civil airline in the world was established in Amsterdam: the KLM. And everyone was aware that this progress was being fuelled by science.

By far the greatest Dutch science celebrity, was Hendrik A. Lorentz, curator of the Physics Cabinet at Teylers Museum. In 1920 another renowned physicist wrote

of an inquisitive family

Diederik Jekel

him in a letter: 'I do not have the ability, as you do, to produce inspiring speeches and original ideas at the drop of a hat.' This admirer was Albert Einstein.

Einstein often came to visit him, not only in Leiden, where Lorentz was a professor, but also several times at Teylers, where he ran his own laboratory. (This 'Lorentz Lab' is being restored to its original state and will open to the public in 2017!) His fame was not confined to scientific circles; every Dutchman knew Professor Lorentz because of his key role in the reclamation of the Zuyder Zee.

Lorentz made models to calculate the effects of the building of the IJsselmeer Dam (the *Afsluitdijk*) on the tidal movement in the Wadden Sea, and to determine how high the dikes would need to be to absorb the impact. When the Afsluitdijk was completed in 1932 (four years after his death), his calculations were found to have been extraordinarily accurate. It was thus entirely appropriate that the locks on the north side of the dike were named after him.

Grandfather Herman gazed at the impressive collection of instruments made of copper, wood and glass. Instruments that had taught us so much about the now common, but then brand new sparkling source of power: electricity. (The last Dutch steam locomotive had been retired to the railway museum that same year.) The enormous Wimshurst machine that could be used to generate high voltages, the collection of Leiden Jars used to store static electricity; he loved looking at all these marvels up close. He

also took an interest in natural history; in his memoirs he later wrote: 'One of my most enjoyable memories is of my first visit to Teylers Museum together with my father. I was captivated by the electricity machines. There were also magnificent crystals under bell jars and I was astonished to hear that such things could be stumbled upon in mountain caves.'

His curiosity had been aroused and would not let him go. Many years later, when he had children of his own, he took his youngest daughter Titia on her first visit to Teylers in the autumn half-term holiday of 1958. In the train from Hilversum to Haarlem he told her his favourite anecdote about Einstein, who received the gift of a compass from his father when he was lying sick in bed at the age of five. Little Albert was immediately fascinated by the compass. However he turned it, the needle always kept pointing obstinately to the north. There had to be something there, a force that was tugging at it. A force that appeared to come from nowhere – from the air. From then on, Einstein took a profound interest in science and had a burning desire to solve mysteries of this kind – he saw more and more of them as time went on. Titia cleverly pointed out that she was already ten years old, and had still not received a compass from her father, prompting my grandfather to promise solemnly that he would make good his omission when Titia – my mother – turned eleven. By then, the admission fee was twenty-five cents for adults. Children and artists were admitted free of charge. Instead of

a custodian or *kastelein* there was now a porter, who issued tickets from a roll. In the museum's entrance hall my grandfather wanted to draw my mother's attention to the beautiful dome, but she was gone. The little girl was already skipping around the fossils, two rooms down, looking at the imprint left in stone by one of the earliest birds, and marvelling at the magnificent crystals under glass bell jars that could be found on the inside of mountains. 'Daddy, come and look at this one!'

It was 1958, a black-and-white world of headscarves and the wireless, of Catholic and Protestant clubs and societies, of Eisenhower and Khrushchev. And science? It was more exciting than ever. Thanks to advances made in the field of radioactivity, twelve new elements had been added to the periodic table since 1940, and the last gaps had been filled with the discovery of Promethium (atomic number 61) and Astatine (85). The total number of elements now stood at 102. In 1955 Jonas Salk developed a polio vaccine. Crick and Watson discovered the double helix structure of DNA. A satellite was launched into orbit around the earth, and at Texas Instruments something quite remarkable was invented: the chip!

Professor Lorentz was long gone, he had died in February of 1928. Standing in front of his portrait in the instrument gallery, the portrait that had been painted by the old *kastelein*, Granddad told my mother about the scientist's impressive funeral. Extra trains had been put on to ensure that everyone wanting to come

could get to Haarlem in time for the ceremony. Huge crowds lined the roads to pay their last respects as the hearse made its way to the Kleverlaan cemetery. Granddad had been fortunate to have a front row seat, since his family was still living in Haarlem at the time – on Kleverlaan of all places!

My mother wanted to know everything about everything, and it was not until the museum was about to close for the day that she could be persuaded to head off home again. On the train home, between two questions about the planets and stars, she fell asleep on her father's lap. She once told me that her father thought it was a good game to keep trying to answer her 'why' questions, and that was also how she raised my brother and me – one of our family's favourite expressions was: 'Let's look it up!'

Asking questions is to science what

Every question is a gust of wind that lifts the ship over the next wave while at the same time creating new waves.

wind is to a sailing ship – every question is a gust of wind that lifts the ship over the next wave while at the same time creating new waves – new questions that challenge curiosity even further. It is a wave motion that keeps everything moving.

I was nine or ten when my mother treated me to my first visit to Teylers Museum. The visit was triggered by an event at

school: I had to give a talk to the whole class for the very first time. I was undecided whether to speak on the subject of rock crystals (my mother had a small collection of them at home, crystals she had found herself in the mountains) or heat generators. According to my mother, I rushed straight through to the instrument room while she was still waiting for her change and her four-guilder ticket. In the meantime she gazed upwards, and mused that she had never gone right up to the top to walk around that beautiful *Alice in Wonderland*-like gallery.

It was 1994. Atomic numbers 110 and 111 had just been added to the periodic table; Darmstadtium and Roentgenium. Technological advances were taking place in such rapid succession that it now took only half a generation before fundamental changes took place in people's day to day lives. Science was booming: when I was born, no one knew exactly what a computer was and we were all listening to LPs, and now that I was ten years old, CDs were the music standard, the internet had arrived, and everyone was working on a personal computer.

My mother watched patiently until I had studied every instrument at length. From my earliest childhood I was crazy about machines and appliances. When anyone came to visit, I would show them my mother's old compass. Casually remarking that she had been given it by Einstein himself, I loved demonstrating my mates that the needle took no notice of the direction in which you held the compass. My elder brother and I made

little boats that were powered by a heat-generating machine – a little tea-light candle that heated a copper tube containing water, producing a miniature jet propulsion unit. And here in Teylers Museum they had every possible piece of equipment. Vacuum pumps! Ammeters meters! Telescopes! Big copper things that I could not immediately identify! My mother called me as I started going around for a second time. She wanted to go upstairs to show me a place that she herself had never been to before. The gallery in the dome.

I quite liked it, but there were no machines there. It mostly seemed to have a lot of doors. So while my mother stood there dreamily basking in the light from the dome, I went off in search of adventure and ended up in a place I shall never forget. Thinking back to that moment, I can still smell the wonderful odour that hung in the air and hear the door slamming shut behind me, in sync with my mouth opening with astonishment. I feel the dense, reassuring silence that briefly made the rest of the world disappear. I had stumbled into the upstairs room of the library. I looked out over a Grand Canyon of books, and stretching away to my left and my right were steep ridges of more metres-high bookcases. On the lower floor, in the middle, stood a long table on which a few large books, full of colourful illustrations, lay open. I stood there looking at the hundreds, thousands of books,

*I looked out over a
Grand Canyon of books*

and understood that inside of them there was all the knowledge about all those instruments and all those machines – about everything, in fact, that I was so madly curious about. I wanted to touch them, open them, read them ... and I stood still, gazing down. I gazed down at that library as if taking in a glorious landscape with the happy anticipation of exploring it. That was the moment, I believe, at which it first occurred to me that I felt at home. Here, in the museum of science.

That evening, together with my mother, I whittled down the hundred subjects I wanted to discuss for my talk in class to one topic. I would talk about atoms, the Lego bricks of the universe. In class, I started off with a sugar cube and smashed it to smithereens with the hammer I had brought along for the purpose. While I was hammering, I asked my fellow pupils what you call the tiniest grain of sugar that you can get. I was teaching, even then. I told my classmates everything I knew about molecules and atoms. My first performance as a young scientist was a success: partly, perhaps, because of the sugar cubes I handed out at the end.

That was over twenty years ago, and technology is still galloping along at an incredible pace. Instead of a simple PC, people now go around with supercomputers in their back pockets. It seems unbelievable but it is true: the smartphone with which we shoot angry birds at pigs has more processing power than the combined arsenal of computers that NASA had at its disposal to put two astronauts on the moon. New discoveries in

the fields of DNA and gene technology are being made at breakneck speed: the new CRISPR technology appears to be putting an end to genetic disease. Electrically-powered cars are becoming the norm, electric cycle paths light up in the dark, we can look at sharp photographs of snowy mountains on Pluto, the distant dwarf planet that had not even been discovered in my grandfather's day.

*It is all about the mega-huge,
the ultra-fast, and the nano-tiny.*

While the products of progress are universally embraced, there also appears to be a growing unease, a fear of the underlying science. This is partly because of the scale involved on the front line: it is all about the mega-huge, the ultra-fast, and the nano-tiny. It is about things that in everyday life are simply *unimaginable*.

We know, as a matter of fact, that you can store Amsterdam's entire public library on a single chip, but we can't really grasp what that means. And you can't build a smartphone from scratch to gain a better understanding of it, as you could with a heat-powered boat or a radio.

So there is a danger that people may come to see science as a kind of magic, as something inconceivable that is completely beyond any ordinary person's understanding. In practice, though, this is a great exaggeration. All progress builds logically on what has gone before. The transistor was discovered in my grandfather's day, developed in my mother's

day, and is applied in our own time. One step at a time. Scientists are not magicians but inquisitive people who want to figure out how the natural world works. And anyone who has an inquisitive mind and who is not afraid to make their brain work overtime can come on board and join in. What we understand of science is no more than a bridgehead in the ocean of knowledge. Different-sized blocks are constantly being added to it, and it needs reinforcement both at the front and along the sides. This gradually creates a path that takes us a little further on our quest for knowledge and understanding. After obtaining my physics degree I

Anyone who has an inquisitive mind and who is not afraid to make their brain work overtime can come on board and join in.

became a science journalist. The inquiring mind that has always been revered in my family has overruled any desire to specialise – I am still that little boy who wishes he could give his talk about *all* the subjects he has in his head.

My goal is to make science accessible and to demonstrate that it is of interest to us all, and that there is nothing scary or threatening about it. I want to show that it is useful to know something about the foundations on which our knowledge is built – such as the standard model for natural forces, the laws of thermodynamics, and how all material is composed of

the elements – 118 in total, as we now know – that are classified logically in the periodic table.

Because science is everywhere; it is deeply interwoven with all facets of our everyday life. Here in the Netherlands, we are able to stand on a number of very broad shoulders, starting with those of the 17th-century giant Christiaan Huygens. Not to mention all the Nobel laureates of the ‘Second Golden Age’. My personal hero is Lorentz, who has always been my role model. Because he knew how to talk about complex subjects to a lay public, and also because of his ability to arouse interest in science by demonstrating the wonders of nature.

After Lorentz too, the Netherlands continued to produce countless great names on the world stage of science, including recent Nobel laureates such as Gerard 't Hooft and Martinus Veltman (quantum field theory), Paul Crutzen (the depletion of the ozone layer) and Simon van der Meer (the discovery of elementary particles).

If we are to carry on playing a significant role in the future, we must continue to improve and invest in our knowledge economy, so that new generations of Dutch scientists, who are waiting in the wings and are raring to go, now and in the future, will have the opportunity to – why not? – bring about a third Golden Age.

And the most important thing, of course, is to show our children nature, and to encourage them to be curious about everything. For starters, by taking them to see the magical universe that has been known since 1778 as Teylers Museum.

Wat een prachtige
collectie aquarellen!
Een schitterend museum!

J. Hilkhuijsen, 24 maart 2015

Publiek

Tentoonstellingen

21 februari t/m 7 juni 2015

De aquarel

In nauwe samenwerking presenteerden Teylers Museum en De Mesdag Collectie de dubbeltentoonstelling *De aquarel*. De tentoonstelling in Teylers gaf een panoramisch beeld van de ontwikkeling van de Nederlandse aquarel in de 19de eeuw, van Koekkoek tot Mondriaan. In Den Haag werd de belangrijke rol van Hendrik Willem Mesdag als vervaardiger, verzamelaar en promotor van de aquarel belicht. Met topstukken uit de eigen collecties en bruiklenen werd duidelijk gemaakt dat de 19de eeuw hét tijdperk van de aquarel was. De artistieke

idealen van die tijd vonden in dit medium een perfecte uitingsvorm. De aquarel stond in hoog aanzien bij Nederlandse kunstenaars en verzamelaars.

Voor de liefhebbers was er een uitgebreid programma van lezingen, workshops en masterclasses en een rijk geïllustreerde catalogus.

‘In de negentiende eeuw verrichtten schilders met water en pigment wonderen op papier.’

Sandra Kooke, Trouw, 24 februari 2015

Aantal bezoekers	46.097
Waarderingcijfer	8
Aantal objecten	72
Aantal bruiklenen	29

Kreeg mijn man nog nooit zo makkelijk mee naar een museum. Sterker nog, hij kwam zelf met het idee! Op naar @TEYLERS !!

@JackieLoog, 14 juli 2015

27 juni t/m 25 oktober 2015

Overal muziek

Bill Haley, The Beach Boys, The Beatles, The Rolling Stones, Jimi Hendrix en Madonna klonken in de zomer uit de speakers van Teylers Museum. In de vrolijke familietentoonstelling *Overal muziek* ontdekten bezoekers hoe de ontwikkeling van muziekapparaten zoals de grammofoon, cassettespeler en walkman hun beleving van muziek heeft bepaald.

De tentoonstelling nam bezoekers mee terug in de tijd, naar de popidolen en de hits van toen, van Armin van Buuren tot Enrico Caruso. De technische uitvindingen die de muziekbeleving op zijn kop zetten en de popcultuur mogelijk maakten, werden uitgelicht.

1100 leerlingen van 16 basisscholen deden mee aan het instrumentenproject *Muziek van jou in het museumgebouw*. De kleurrijke instrumenten hingen tijdens de tentoonstelling als één groot kunstwerk aan de wand van de Tuinzaal. Haarlemse singer-songwriters traden tijdens de tentoonstelling op in de Ovale Zaal.

Voor de tentoonstelling werd nauw samen gewerkt met het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum.

Aantal bezoekers	43.090
Waarderingcijfer	8,2
Aantal objecten	115
Aantal bruiklenen	99
Aantal interactives	24

Leuke expositie! Gek om te zien dat de muziek die ik luister in een museum ligt! Ik heb genoten.

Eddie Elvis (17 jaar), 13 september 2015

‘Voor het echte wintergevoel moet je nu naar Teylers Museum.’

@stevgroeneveld, 16 december 2015

7 november 2015 t/m 20 maart 2016

Echte winters

Echte winters, bestaan ze nog? In de 19de-eeuwse Nederlandse schilderkunst wel. De wintertentoonstelling liet niet alleen het ijskoude schaats- en sleeplezier met knusse koek en zopie-kraampjes zien, maar toonde ook heftige taferelen met rampzalig kruierend ijs. Met werk van beroemde schilders als Schelfhout, Koekkoek, Jongkind, Mauve, Breitner en Van Gogh werd het winterlandschap voor het eerst in zijn volle breedte getoond.

In de tentoonstelling werd ook aandacht besteed aan klimaatverandering. Was het vroeger echt veel kouder, gaan we ooit nog zo'n echte winter meemaken? Vanwege het grote succes werd de tentoonstelling verlengd met twee weken.

In het Prentenkabinet werden gelijktijdig 17de- en 18de-eeuwse winterlandschappen uit de eigen collectie getoond, de voorlopers van de meesters in de Tentoonstellingszaal. In het Boekenkabinet was de tentoonstelling *Onder nul* te zien met boeken over poolexpedities.

Voor de tentoonstelling werkte het museum samen met de IJsbahn Haarlem en kunstijsbaan De Westfries in Hoorn.

Aantal bezoekers t/m 31 december	26.771*
Waarderingscijfer	8,3
Aantal objecten	69
Aantal bruiklenen	47

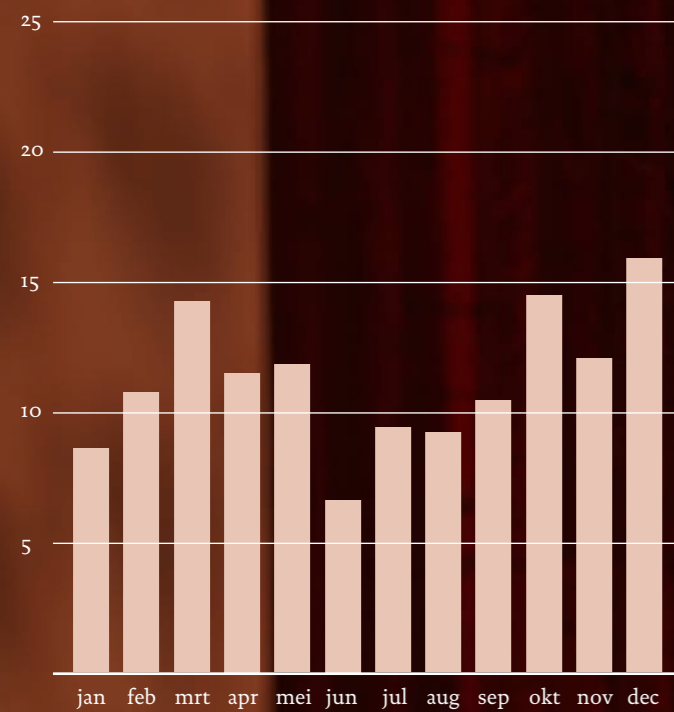
* t/m 20 maart 2016: 78.438

‘Koude Hollandse idylle.’

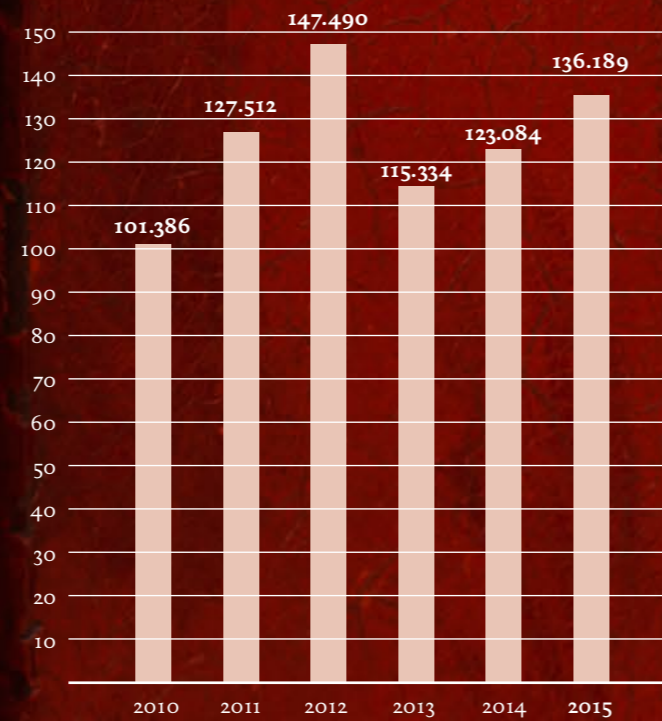
Joke de Wolf, Trouw, 7 november 2015

Bezoekcijfers

Bezoekers per maand in 2015 (x1000)

Bezoekers per jaar vanaf 2010 (x1000)

In 2015 bezochten 136.189 mensen Teylers Museum, 10% meer dan vorig jaar. 2015 is daarmee het op twee na beste jaar ooit. Alleen in 2005 en in 2012 met de blockbuster-tentoonstellingen *Michelangelo* en *Rafaël* bezochten meer mensen het museum. Het publiek waardeerde het museum als geheel met een 8,4.

Educatie en publieksactiviteiten

BEZOEKERS	2015	2014
Educatie		
Basisschoolleerlingen	5.308	4.603
Kinderen Kunst & Vliegwerk regulier en verjaarspartijtjes	1.004	594
Kinderen vakantieworkshops	1.123	1.357
Kinderen educatieve speurtochten	5.000	5.500
Leerlingen voortgezet onderwijs	3.392	2.943
Studenten hoger onderwijs en volwasseneneducatie	935	1.206
Totaal	16.762	16.203
Overige activiteiten		
Lezingen, inleidingen, evenementen	2.627	3.239
Bezoekers Museumweek	3.627	2.150
Bezoekers in groepsverband voor diverse rondleidingen	4.393	4.762
Totaal	10.647	10.151
Totaal bezoekers educatie / publieksactiviteiten	27.409	26.354

*Ik vind het hier super leuk!
Hele mooie fossielen. Fijn dat er
nog mensen zijn die er voor zorgen.
P. S. Ik hoop dat ik hier vaker kom!*

Ziya, 16 juni 2015

Educatie in 2015: kwaliteit en kwantiteit

Samenwerking, participatie, vraaggericht werken en effectieve communicatie waren – naast de inhoudelijke kwaliteit van de programma's – de belangrijkste ingrediënten voor een zeer succesvol educatief jaar.

Primair onderwijs

Het aantal basisschoolleerlingen is weer fors toegenomen. 1100 leerlingen van 16 scholen leverden een bijdrage aan *Overal muziek* met muziekinstrumenten van karton die een prachtige wand in de Tuinzaal vormden. 1400 kinderen bezochten in het kader van de Kinderboekenweek het toneelstuk *Hoe bestaat het?!* en volgden een programma over ontdekkingen en uitvindingen in het museum. Het nieuwe programma *Etsen als Rembrandt* bleek vanaf het begin een doorslaand succes. De aantallen leerlingen die via het Haarlemse Cultuurmenu binnenkwamen, zijn redelijk constant gebleven. Door het daar gehanteerde carrouselstelsel, waarbij verschillende stadsdelen afwisselend aan bod komen, kunnen niet alle beschikbare programma's aan alle scholen en leerjaren tegelijk worden aangeboden.

Voortgezet onderwijs

Het aantal VO-leerlingen blijft doorgroeien. In januari is het 'turn key'-programma bij *Op het eerste gezicht*, over vooroordelen door maar liefst 649 leerlingen gevolgd. Voor *Overal muziek* is samengewerkt met docenten om leerlingen samples te laten maken, geïnspireerd door de tentoonstelling. Honderd leerlingen van vier scholen maakten samples à la Armin van Buuren.

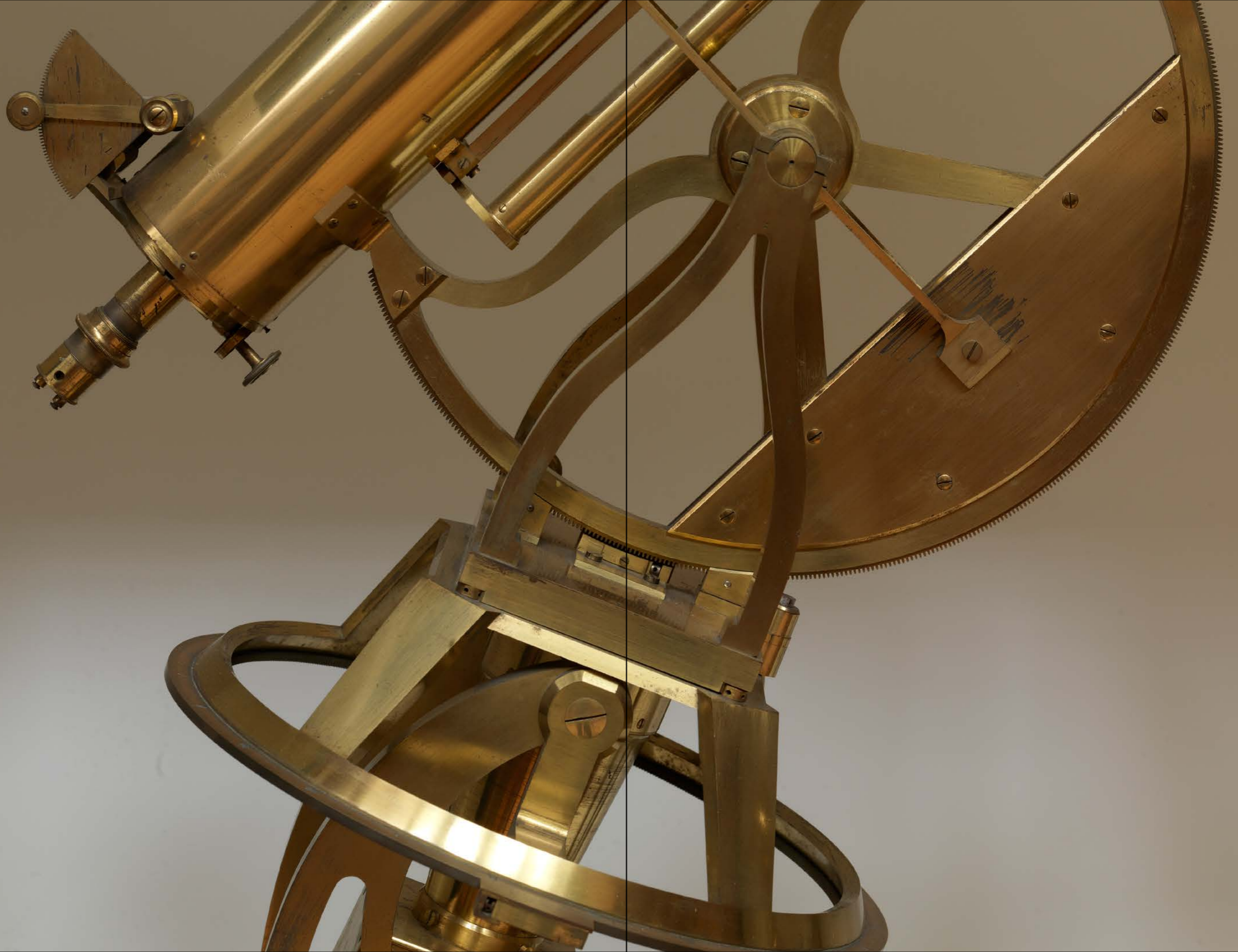
Met zeven VMBO-scholen uit Haarlem en omgeving is een convenant afgesloten voor het natuurkunde-programma de *Wow-factor*. Dit garandeert de scholen én het museum continuïteit. Het programma draagt voor een groot deel bij aan de mooie groeicijfers.

Het VO weet steeds beter de weg naar het museum te vinden, mede dankzij onze inspanningen om directer contact met scholen te hebben.

Publieksactiviteiten

Er was wederom een breed aanbod van workshops, lezingen, inleidingen, rondleidingen en evenementen. Nieuw was de samenwerking met Uitgeverij Gottmer op 11 oktober in het kader van de Kinderboekenweek over wetenschap. Er kwamen 650 ouders met kinderen af op de verschillende workshops, signeer- en voorleessessies. In de zomervakantie waren er bij *Overal muziek* elk weekend demonstraties van oude muziekinstallaties. In samenwerking met Beeld en Geluid werden er drukbezochte rondleidingen gegeven. In de herfstvakantie was de *Campaign for drawing* een groot succes: ruim 700 mensen tekenden mee aan de roltekening, die een lengte van 101 meter bereikte.

Bijzonder was de lancering van de mobiele tour *Lichtspoor* in juni, in aanwezigheid van minister Bussemaker. *Lichtspoor* is een samenwerkingsproduct van Nemo, Museum Boerhaave en Teylers Museum in het kader van het Jaar van het Licht. Een speciale vermelding verdient het Burgerinitiatief, dat regelmatig vluchtelingen uit de Koepel rondleidingen geeft in Teylers Museum. Het museum heeft hiervoor een aantal vrijwilligers ingewerkt als rondleider.

Volgen jullie 't @TEYLERS al? 't Leukst
twitterende museum én 'n prachtige
beheerder vd erfenissen vd Verlichting!

@JohnManschot op Twitter, 31 mei 2015

Online bezoeken

De nieuwe website die begin 2015 gelanceerd werd, is *state of the art*, met ruim 55.000 voorwerpen goed vindbaar online. Uniek zijn de filmpjes op de homepage waarin experts vertellen wat het museum voor hen betekent. De gehele website is in zowel het Nederlands als Engels te lezen, voor Frans-, Duits-, Spaans-, Italiaans-, Portugees-, Chinees- en Russischtaligen

zijn overzichtspagina's gemaakt met de belangrijkste informatie. Mede dankzij advertenties op Google, steeg het aantal websitebezoeken naar een recordaantal. Via Facebook, Twitter, Pinterest en de blog deelt het museum steeds verrassende verhalen. Op Twitter verdubbelde het aantal volgers naar 40.000. @Teylers staat daarmee in de top 7 van Nederlandse musea op Twitter.

WEBSITE <i>www.teylersmuseum.nl</i>	2015	2014
Sessies	477.590	264.808
Gebruikers	351.193	203.565
Paginaweergaven	1.890.745	895.756
Pagina's per sessie	3,96	3,38
Gem. Sessieduur	00:02:04	00:02:05
Nieuwe sessies	53,09%	73,59%

TWITTER	2015	2014
Volgers	39.691	18.835
Nieuwe volgers	20.856	12.218

FACEBOOK	2015	2014
Nieuwe vind-ik-leuks	1863	1408
Totaal vind-ik-leuks	6.176	4.313

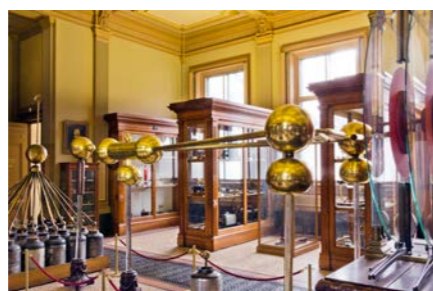
TEYLER NET (BLOG)	2015	2014
Sessies	8.937	9.334
Gebruikers	7.666	6.543
Paginaweergaven	17.128	25.173
Pagina's per sessie	1,92	2,7
Gem. Sessieduur	00:01:03	00:01:37
Nieuwe sessies	84,65%	68,60%

*As an electrician
I enjoyed the Instrument
room. What would
our forefathers make
of the digital age?*

John, UK, 2 juli 2015

2015 in beeld

Januari

- Ter viering van de 230ste verjaardag van het museum werden tot **18 januari** dagelijks rondleidingen deluxe aangeboden. Collega's uit het managementteam namen bezoekers mee op ontdekkingsreis door ruimtes die anders niet toegankelijk zijn.
- Op **11 januari** gaf journaliste Nathalie Huijsloot de lezing *Het botoxdilemma* in het kader van de tentoonstelling *Op het eerste gezicht*.

- Tuinhistoricus Leo den Dulk gaf op **18 januari** een lezing over botanische tekeningen, waarbij ook een aantal botanische boeken werd bekeken in de Bibliotheek.
- De Lorentz Kring, die in 2015 van 2 naar 13 leden groeide, kwam op **19 januari** naar het museum voor de startbijeenkomst. Hoofdconservator Wetenschap Trienke van der Spek vertelde over het Lorentz Lab en de Elektriseermachine. Later in het jaar werden nog andere bijeenkomsten georganiseerd.

- Op **25 januari** vond de winterlezing van Teylers Stichting *De rijke geschiedenis van het lied op de moord op graaf Floris V van Holland* plaats met Wim van Anrooij, hoogleraar Nederlandse Letterkunde tot de Romantiek aan de Universiteit Leiden.
- Op **31 januari** schonk Marco Woestenburg (1960-2015), verzamelaar van munten van West-Friesland, zijn collectie officieel aan het museum. Woestenburg overleed kort na de overdracht, op **18 februari**. Later in het jaar, van **9 maart t/m 6 september**, werd zijn schenking getoond in de presentatie *Geld uit West-Friesland* in de Penningvitrines.

Schitterende omgeving. Pracht gebouw! Stijlvolle collecties. De moeite waard.

A. te B., 13 januari 2015

Een museum waar je je kunt verbazen over schatten in de vitrines zonder gestoord te worden door allerlei interactieve poespas. Grappig genoeg was het voor twee drukke jongens een walhalla.

Sonja V op Tripadvisor, 3 februari 2015

Februari

- CDA-politica Mona Keijzer liep op **6 februari** een dagdeel mee met leden van het managementteam van het museum.
- Op **8 februari** vond de eerste *Teylers Ontmoet* van het jaar plaats. Reisschrijver Alexander Reeuwijk interviewde in 2015 de schrijvers Barwolt Ebbinge, Jip Louwe Kooijmans, Remco Daalder, Jean-Paul Keulen, Lucas Ellerbroek, Th. C. W. Oudemans, Norbert Peeters, Cees Andriessse, Louwrens Hacquebord, Salomon Kroonenberg, Jelle Reumer, Martijn van Calmthout, Philip Dröge, Sandra van Aalderen-Smeets, Martijn Veltkamp en Iris Sommer. De middagen werden weer samen met Athenaeum Boekhandel georganiseerd.

- Tijdens het Goed Geld Gala van de BankGiro Loterij werd op **10 februari** een bedrag van €200.000 toegekend aan Teylers Museum. Het museum is verguld met de toekenning, waarmee bijzondere nieuwe aankopen voor de collectie kunnen worden gedaan en de presentatie kan worden verbeterd.
- Op **18 februari** schonk de Zweedse ambassadeur Håkan Emsgård de boekenserie *de Linnaeus Apostles* aan Teylers Museum. De elfdelige boekenserie laat zien hoe groot de invloed was van de Zweedse plantkundige Carl Linnaeus (1707-1778) waarvan het museum de belangrijkste werken bezit.

- De tentoonstelling *De aquarel* werd op **20 februari** feestelijk geopend door Maite van Dijk, conservator bij De Mesdag Collectie, en kunstcriticus Hans den Hartog Jager.
- Victor Kal, universitair hoofd-docent Wijsbegeerte aan de Universiteit van Amsterdam vertelde tijdens de Winterlezing van Teylers Stichting op **22 februari** over Nietzsche en de toekomst van de religie.
- Sir Michael Berry, winnaar van de Lorentz Medaille, bezocht op **24 februari** het museum. Directeur Marjan Scharloo en hoofdconservator Wetenschap Trienke van der Spek leidden hem rond.

Erg interessant museum. Zeer divers en daarom alleen al de moeite waard. Dan ook nog in zo'n prachtig gebouw. Wauw! Blij dat ik dit heb mogen aanschouwen.

Christine, 27 april 2015

Maart

- Werken van Turner, Rubens, Goltzius en Sweerts waren vanaf **11 maart** te zien in het Prentenkabinet. De tentoonstelling *Drawn from the Antique* toonde hoezeer de klassieke oudheid kunstenaars uit de 16de tot en met de 19de eeuw heeft geïnspireerd. Verzamelaar Katrin Bellinger gaf een belangrijk deel van haar collectie in bruikleen. Vanaf 25 juni was de expositie in het Sir John Soane's Museum in Londen te zien.
- Van **13 t/m 22 maart** was een bijzondere selectie van de kunstcollectie te zien op de internationale kunstbeurs TEFAF in de tentoonstelling *Teyler's Legacy*. Ruim 20.000 mensen zagen de fraaie tekeningen van onder anderen Michelangelo, Rafaël, Claude Lorrain, Avercamp en Rembrandt.

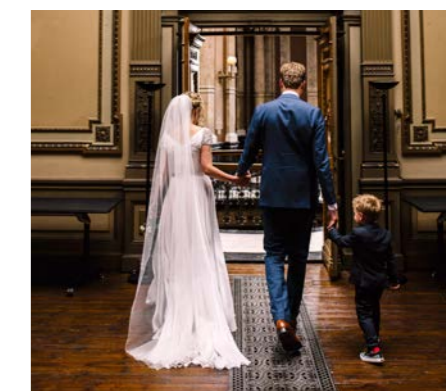
- Op **13 maart** werd de Haarlemse Lente, een weekend vol hedendaagse kunst, geopend in Teylers Museum. In de Voorzaal van het museum maakte kunsthandelaar Tanya Rumpff een presentatie met werk van Dirk Zoete.
- Teylers Museum verwierf op **17 maart** op de kunstbeurs TEFAF twee bijzondere werken. Een aquarel van de 19de-eeuwse kunstenaar Floris Arntzenius en een uitzonderlijke 16de-eeuwse tekening van Marten van Cleve. De aquarel is verworven met steun van de BankGiro Loterij. Verzamelaar Matthijs de Clercq maakte de aankoop van de tekening mogelijk.
- Collega's uit de Frick Collection uit New York kregen op **18 maart** een rondleiding van conservator Michiel Plomp.

- Maite van Dijk, conservator van De Mesdag Collectie, gaf op **22 maart** een lezing over de waterverfschildering.
- Op **23 maart** werden de oorspronkelijke balkondeuren aan de voorkant van het museum uitgenomen en kon een noodzakelijke restauratie plaatsvinden van enkele weken. Door middel van prints op de tijdelijke deuren bleef de authentieke uitstraling behouden.
- Op **26 maart** was er een speciale welkomstavond voor de nieuwe Vrienden. Conservator Terry van Druuten gaf een rondleiding op de tentoonstelling *De aquarel*.
- De tentoonstelling *Verre reizen* in Teylers Boekenkabinet toonde van **28 maart t/m 11 oktober** een selectie van de mooiste reisverslagen uit de boekencollectie.

April

- Nelleke van Bladeren-Viëtor, vrijwilliger van het museum en Sterrenwachtlid, overleed op **12 april**. Het museum is haar dankbaar voor haar jarenlange betrokkenheid.
- In het kader van de tentoonstelling *De aquarel* gaf kunstenaar Siegfried Woldhek op **15 april** een workshop aquarelleren.
- Op **16 april** vond de jaarlijkse kunstbeschouwing voor trouwe Sterrenwachtleden plaats.
- De Museumweek begon op **18 april**. *De tuin* van Jacobus van Looy stond centraal. Dagelijks werd het schilderij toegelicht. Bezoekers kregen een zakje zaadjes van de Oost-Indische kers om thuis hun eigen Van Looy tuin te creëren.

Mei

- Op **22 april** gaf kunstenaar Arno Kramer de tweede workshop aquarelleren.
- De Vrienden Voorjaarsdag van **25 april** stond in het teken van de tentoonstelling *Het klassieke ideaal*. Historicus Jona Lendering verzorgde een lezing.
- De Vrienden van de Pinakothek uit München kregen op **26 april** een rondleiding van directeur Marjan Scharloo.

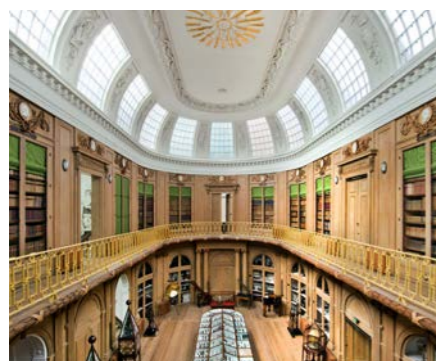
- Hajo Thöne verraste op **1 mei** zijn vriendin Lotte Dijkstra met een huwelijksaanzoek op de Sterrenwacht van Teylers Museum.
- Dankzij de steun van de Vereniging Rembrandt, de Bankgiro Loterij en het Mondriaan Fonds kon een aantal tekeningen van oude meesters worden aangekocht op de veilingen van de verzameling Van Regteren Altena. Zo kon het museum op **13 mei** o.a. een portret van een non van Abraham Bloemaert toevoegen aan de collectie.
- Op **14 mei** gaven Remco Hofstede en Nienke Kuijs elkaar het ja-woord. Zij waren een van de tien stellen die in 2015 in Teylers Museum trouwden.

Na 75 jaar weer terug!

Frans Spijker en Daniel Herf (kleinzoon), 7 mei 2015

Very inspiring! A masterpiece of history and architecture.

Alden Wouters, 18 juni 2015

Juni

- Als dank voor hun inzet werd op **20 mei** een borrel georganiseerd voor de winkelvrijwilligers in de Tuinzaal.
- Janneke Brinkman gaf op **27 mei** een workshop botanisch aquarellen in het kader van de tentoonstelling *De aquarel*.
- Enthousiaste bezoekers van *Teyler's Legacy* op de TEFAF kregen op **31 mei** de kans om kennis te maken met het museum achter de tentoonstelling. Verschillende collega's gaven op zaal uitleg over de collectie en het gebouw. De bijeenkomst leverde het museum een groot aantal nieuwe Vrienden op.

- Teylers Museum bezit het complete grafische oeuvre van kunstenaar William Hogarth (1697-1764) die vooral bekend staat als een voorloper van de striptekenaar. De mooiste en meest bijzondere werken waren van **6 juni t/m 11 oktober** te zien in het Prentenkabinet.
- Verzamelaar en begunstiger Matthijs de Clercq vierde op **11 juni** zijn 85ste verjaardag in het museum. Ter gelegenheid hiervan schonk hij het museum een prachtige aquarel van Hendrik Willem Mesdag.

- Op **16 juni** bereikte Teylers de magische grens van 30.000 volgers op Twitter. Daarmee staat het museum in de top 8 van Nederlandse musea op Twitter.
- Op **23 juni** werd het programma *Sterren op het doek* in Teylers Museum opgenomen. In deze uitzending werden geschilderde portretten van illusionist Hans Klok onthuld in de Tweede Schilderijenzaal.
- De feestelijke opening van *Overal muziek* vond plaats op **27 juni**. Zanger en gitarist Bart van Liempt trad op in de Tweede Schilderijenzaal. In alle andere zalen werden muzikale demonstraties gegeven.

Super leuk en hele mooie schilderijen maar het mooiste vond ik de muntjes. Groetjes Puck

Puck, 5 mei 2015

Juli

- In de *Zomervakantie* klonk er heel veel muziek in het museum. Singer-songwriters Gyo Kretz, Jack and the Weatherman, All the king's Daughters, Yorick van Norden en De Kliko's gaven optredens in de Ovale Zaal. In de Tentoonstellingszaal demonstreerden experts oude muziekinstrumenten. Tim van Ouwerkerk gaf demonstraties met zijn elektrische gitaar in de Schilderijenzaal.
- Van **7 t/m 10 juli** organiseerden het museum en Mad Science de *EUREKA! Vakantiedagen*. Zo konden kinderen ook tijdens de zomer volop creatief en kritisch denken en uitdagende proefjes doen.

Augustus

- Op **8 juli** lanceerde minister Jet Bussemaker de mobiele tour *Lichtspoor* in Teylers Museum. De tour is gemaakt om de wetenschaps- en technocollecties van Teylers, Museum Boerhaave en NEMO op aansprekende wijze met elkaar te verbinden. Vijftien kinderen met een leerachterstand van de Zomerschool mochten de minister interviewen.
- De succesvolle workshop *Etsen als Rembrandt* werd op **14 juli** voor het eerst aangeboden aan leerlingen van de KinderUniversiteit.

- Professor Robbert Dijkgraaf bezocht op **27 augustus** de depots van het museum om objecten te selecteren voor het tweede DWDD pop-up museum in het Allard Pierson Museum.

Het museum is op zichzelf al een museum. 'Een museum in een museum'. Probeer het zo te houden!

Rieks v.d. Velde en Gretha Sandker, 13 augustus 2015

Als je rondloopt in dit museum heb je ogen tekort.

Isaline op tripadvisor, 29 september 2015

September

- Op **1 september** werd het televisieprogramma *Koffietijd* in Teylers Museum opgenomen. Presentatrice Loretta Schrijver en DJ Dennis van der Geest bezochten onder andere *Overal muziek*.
- De Collectiehulpverleners van Teylers Museum, het Frans Hals Museum en de brandweer Zandvoort oefenden op **1 september** samen in het Frans Hals Museum.
- Op **7 september** opende *Pantheon. Griekse en Romeinse goden van de Oudheid tot heden*, een kleine tentoonstelling in de Penningvitrines.
- Maarten, Sis en Vincent van Rossem bezochten **9 september** het museum voor het televisieprogramma *Hier zijn de Van Rossems*. Maarten van Rossem gaf zijn zus en broer een bevroren rondleiding door het museum.

- Ter gelegenheid van het 023 Uur voor Cultuurfestival werd er een Theremin-concert gegeven en traden All the King's Daughters op in het museum.
- Op **14 september** werden de medewerkers en vrijwilligers van Teylers Museum welkom geheten in het Dordrechts Museum. Daarna werd het personeelsuitje voortgezet in de Biesbosch.
- Op **17 september** overleed Wim Groeneveld, die al vanaf 1999 vrijwilliger was op het Papierrestauratieatelier. Het museum waardeert zijn trouwe inzet zeer.
- De Vriendenexcursie vond plaats op **18 september**, met het thema *Amsterdam Anders*. Het programma bestond uit een rondleiding door het decoratier van Nationale

Opera & Ballet, een demonstratie van het 31-toons orgel dat in 1950 door Adriaan Fokker werd ontworpen en in Teylers Museum werd geïnstalleerd, een kijkje achter de schermen in het depot van NEMO en een bezoek aan de galerie Francis Boeske Projects.

- NPO Doc maakte op **21 september** vijf uitzendingen over objecten uit Teylers collectie. Michel Hommel, hoofd Publiekszaken, presenteerde vijf fascinerende verhalen uit de Verlichting.
- Het symposium *Historisch Materialisme* werd op **30 september** gegeven in de Geheerzaal van het museum. Zowel studenten van de Rietveld Academie als Vrienden woonden de lezingen bij.

Oktober

- Het Weekend van de Wetenschap werd op **3 en 4 oktober** gevierd met een DJ, Kunst en Vliegwerk workshops en een spetterende Mad Science Show.
- Van **5 t/m 16 oktober** bezochten ruim 1400 schoolkinderen het toneelstuk *Hoe bestaat het?!* in de Geheerzaal van het museum en volgden ze een kort maar intensief programma over ontdekkingen en uitvindingen in het museum. Het thema van de kinderboekenweek *Raar maar waar* vormde de inspiratiebron voor dit zeer geslaagde evenement.
- Op **11 oktober** was het *Hé slimmerik-dag* in het museum. Een dag in het kader van de Kinderboekenweek, georganiseerd in samenwerking met Uitgeverij Gottmer.

Schrijvers en illustratoren Jan Paul Schutten, Floor Rieder, Marc ter Horst, Eliane Gerrits en Anne Pek gaven workshops en presentaties.

- Op **17 oktober** werd een mini-versie van de beroemde Ovale Zaal in NEMO in Amsterdam geopend. De presentatie maakt voor vijf jaar deel uit van *Fenomena*, de nieuw ingerichte eerste verdieping van het wetenschapsmuseum. Teylers Museum, Museum Boerhaave en NEMO laten daar gezamenlijk de ontwikkeling zien van de Nederlandse wetenschap van de 18de eeuw tot nu.
- In de *Herfstvakantie* kon er weer volop getekend worden tijdens de *Campaign for drawing*. Iedereen vanaf 4 jaar werd uitgedaagd om bij te dragen aan de langste roltekening ooit. Daarnaast werden er work-

shops gegeven, was het museum op maandag extra geopend en konden kinderen op zondag **18 oktober** gratis naar binnen op vertoon van een *Raar Maar Waar* kinderboekenweekgeschenk.

- Voor de tentoonstelling *Overal muziek* leende Teylers Museum zo'n 50 objecten uit de collectie van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Dit bruikleen werd van **17 t/m 25 oktober** uitgebreid naar een Bruikleen XL. Deskundigen van Beeld en Geluid reisden de uitgeleende objecten na en gaven in Teylers Museum presentaties en rondleidingen.
- Op **20 oktober** werd Mieke de Bruin als 100.000ste bezoeker van Teylers Museum verwelkomd. Samen met haar zonen Douwe en Koen werd ze verrast met bloemen en cadeautjes.

Werkzaamheden Fundatiehuis en Lorentz Lab

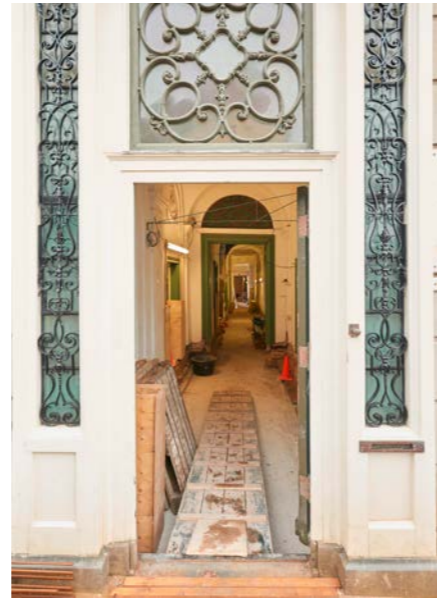
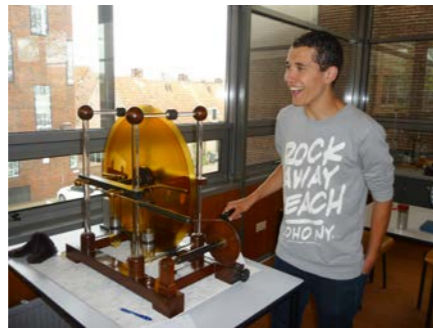

In mei 2017 zullen bezoekers het Lorentz Lab betreden, net als Einstein dat deed in de 20ste eeuw! Eind 2015 werd een belangrijke mijlpaal bereikt: het museum rondde de eerste fase van het Fundatiehuisproject af. Deze fase behelsde het funderingsherstel van het hele complex dat bestaat uit drie verschillende gebouwen die met elkaar verbonden zijn. Onder de drie gebouwen werd heel voorzichtig een betonlaag aangebracht, zodat de drie bouwdelen ten opzichte van elkaar stabiel werden en niet langer ongelijkmatig verzakken. Met de nieuwe fundering en de regulering van de vochtthuishouding is een stevige basis gelegd voor de toekomst. Na de voltooiing van de eerste fase kon er gestart worden met het herstel boven de grond.

1. Een van de vele betonmolens die het afgelopen jaar voor het Fundatiehuis heeft gestaan.
2. In de gebouwen wordt de wapening aangebracht waarna het beton gestort kan worden.
3. Het storten van het beton, na het maken van de kassen in de muur en het plaatsen van de wapening.
4. De gang van het fundatiehuis met de nieuwe fundering.
5. De entree van het Fundatiehuis tijdens de verbouwing.
6. De open dag voor de buurtbewoners op 12 december.
7. Een groot stalen portaal is geplaatst in het Lorentz Lab.

November

- Experts van Hollandia Archeologen rondten op **30 oktober** hun onderzoek af in het Fundatiehuis. Het funderingsherstel gaf de archeologen de kans om onder de vloeren van het oude woonhuis van Pieter Teyler te kijken. In de 32 dagen waarop ze onderzoek deden, vonden ze 16 beerputten, 12 goten, 13 (water)kelders, 9 waterputten, 10 vloerniveau's, 141 muurwerken, 8 houten palen en 7 middeleeuwse houten planken.
- Tijdens de NajaarsVriendendag op **31 oktober** kregen de Vrienden een kijkje achter de schermen.

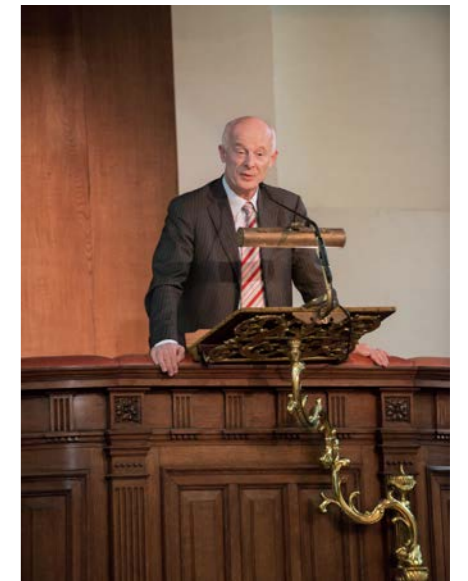
- Leerlingen van het Ichthus Lyceum in Driehuis kwamen op **2 november** een aantal proeven testen voor het in 2017 te openen Lorentz Lab.
- Op **7 november** werd de tentoonstelling *Echte winters* geopend door NOS weerman Peter Kuipers Munneke en schaatskampioen Ria Visser.
- Op **11 november** was er een receptie vanwege het veertigjarig jubileum van de Vrienden van Teylers Museum. Vrienden hebben de afgelopen veertig jaar veel bijgedragen aan de talrijke activiteiten: van de Teyler Agenda tot de film *De miljoenen van Pieter Teyler*, van restauraties van de museumzalen tot de inrichting van het Lorentz Lab, van de Museumwijzer tot de

wekelijkse Teyler Tour. In de Eerste Schilderijenzaal werd een speciale doos met facsimile's gepresenteerd, met een keuze van tekeningen die de afgelopen 40 jaar dankzij de Vrienden zijn aangekocht. Op deze avond was ook de *private view* van de tentoonstelling *Echte winters*.

- Op **16 november** werd het funderingsherstel van het Fundatiehuis afgerond. Aansluitend kon de tweede fase, de restauratie en inrichting van het Lorentz Lab, van start gaan. Een belangrijke mijlpaal!

A wonderful museum and a splendid winter exhibition.

D + M Molden, UK, 12 november 2015

- **21 november** sprak onderzoeker Marianne Eekhout de Van Gelderlezing *De Tachtigjarige Oorlog op zakformaat: penningen als objecten van herinnering* uit in de Gehoorzaal van het museum. Tijdens de bijeenkomst werd de voormalige vriendenstichting van het Geldmuseum officieel overgebracht naar Teylers Vriendenfonds.
- Louise Vet, directeur van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO), gaf op **22 november** de Winterlezing van Teylers Stichting *Innoveren met de natuur*.
- De jaarlijkse Sterrenwachtavond vond plaats op **24 november** en ging over sneeuw en ijs. De thema's van de exclusieve workshops varieerden van historische voorwerpen van

Frits Locher (verzamelkring 'De Poolster'), Hardrijderijen op de schaats, een ijsproeverij met Patisserie Kees Raat, auteur van het boek *Ijstijd* en een schilderworkshop.

- Hans Joachim Schellnhuber, directeur van het Potsdam Institute for Climate Impact Research sprak op **25 november**, vijf dagen voor de grote klimaatconferentie van de Verenigde Naties in Parijs van start ging, de tweede Spaarnelezing uit die weer in samenwerking met de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen werd georganiseerd. De klimaatexpert deed dat samen met Wil Roebroeks, hoogleraar Archeologie van de Oude Steentijd aan de Universiteit

Leiden. Leerlingen van het Hageveld College, het Ichthus Lyceum en het Stedelijk Gymnasium luisterden in een volle Doopsgezinde kerk in Haarlem naar de lezingen en mochten na afloop vragen stellen.

- De achtste Huygens-Descartes lezing werd op **25 november** in het museum gehouden. Renate Dürr, hoogleraar vroegmoderne geschiedenis aan de Universiteit van Tübingen, gaf de lezing *Mapping the miracle: empirical approaches in the Exodus debate of the 18th century*.
- Op **26 november** bezocht voor het eerst een groepje vluchtelingen uit de voormalige Koepelgevangenis het museum. Het museum ontvangt nu regelmatig kleine groepen vluchtelingen in het kader van de kennisgeving met Nederland.

*Geweldige rondleiding door
een bevolgen, enthousiaste
directeur. Super!*

Ria Moons, 27 december 2015

December

- In het kader van de Wereld Gehandicapten Dag op **3 december**, bood Teylers Museum blinden en slechtzienden een bijzondere belevenis in de vorm van een 'voel' rondleiding.
- De burens werden op **12 december** uitgenodigd om een kijkje te nemen in het Fundatiehuis en Lorentz Lab. De museumcollega's deelden alle *ins* en *outs* over de bouw en de plannen. Veel burens waren onder de indruk van het bouwproject en waren blij eindelijk eens achter de mooie voordeur van het Fundatiehuis te kunnen kijken. Museumdirecteur Marjan Scharloo vertelde in de Geheerzaal over de bouwwerkzaamheden en toekomst van het Fundatiehuis.

- Janny van der Heijden, jurylid van het populaire televisieprogramma *Heel Holland bakt* gaf op **13 december** een lezing over de 19de-eeuwse, winterse eetcultuur.
- Op **20 december** vulde vocaal dubbelkwartet Cigale de Ovale Zaal met sfeervolle Christmas Carols.

- Ter gelegenheid van de kerstvakantie bood het museum vanaf **21 december** rondleidingen deluxe aan door collega's uit het managementteam. Bezoekers mochten mee op ontdekkingsreis door ruimtes die anders niet toegankelijk zijn.

*Altijd leuk. Net toeristen de weg naar
@Teylers geweest in #Haarlem.
Daar ben ik vorig jaar getrouwd.*

Danny Biesbrouck op Twitter, 5 december 2015

Financieel verslag

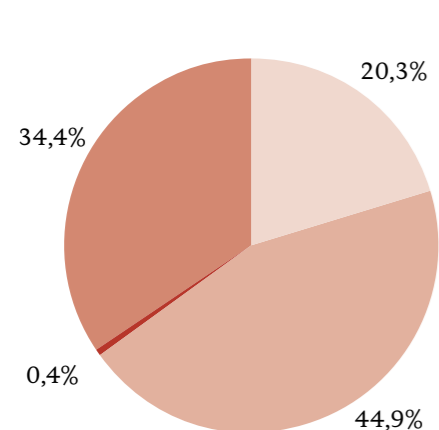

Toelichting op de jaarrekening 2015

Voor het eerst in de subsidieperiode 2013 – 2016 vertoont de jaarrekening een negatief resultaat van € 42.426. De bezuinigingen vanaf 2013 blijven zwaar op de exploitatie drukken. Verder is het negatieve resultaat te wijten aan onvoorziene noodzakelijke investeringen in het monumentale onderhoud en in het aantrekken van tijdelijk extra personeel. Het museum was succesvol bij het genereren van extra inkomsten voor speciale projecten. In totaal waren de eigen inkomsten € 3.512.134. De subsidie van het ministerie was € 2.825.550. Het percentage van de eigen inkomsten komt hiermee op 55,1%. Het negatieve exploitatieresultaat zal, volgens de subsidievoorwaarden, naar rato worden verdeeld over het bestemmingsfonds OCW en de Algemene Reserve. Het eigen vermogen had per 31 december een omvang van € 766.527,

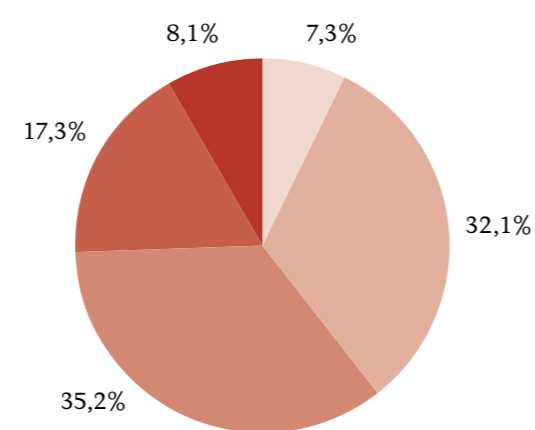
bestaande uit de Algemene Reserve van € 583.538, de bestemmingsreserve Nalatenschappen van € 121.065 en het bestemmingsfonds OCW van € 61.924. In 2014 is de gewenste hoogte van de Algemene Reserve bijgesteld van € 600.000 naar € 800.000. Dit bedrag is gebaseerd op het verlies aan eigen inkomsten wanneer het museum gedurende één jaar gesloten zou zijn. Door het negatieve resultaat is het niet mogelijk geweest de Algemene Reserve te verhogen. De doelstelling om de Algemene Reserve op termijn verder te versterken blijft gehandhaafd. Bij de jaarrekening 2015 is een goedkeurende verklaring van de accountant verstrekt. De door het ministerie van OCW geëiste prestatieverplichtingen inzake de openingsuren, bezoekersaantallen, educatieactiviteiten, digitale registratiegraad, collectie- en veiligheidsplan zijn alle nagekomen.

Baten naar categorie 2015

- Subsidie OCW (44,9%)
- Subsidie gemeente Haarlem (0,4%)
- Directe opbrengsten (20,3%)
- Overige bijdragen (34,4%)

Lasten naar categorie 2015

- Algemeen beheer (7,3%)
- Beheer en behoud collectie (32,1%)
- Beheer en behoud gebouw (35,2%)
- Tentoonstellingen (17,3%)
- Educatie & communicatie (8,1%)

Samenvatting jaarrekening

EXPLOITATIEREKENING	2015	2014	BALANS PER	31-12-15	31-12-14
Baten	€	€	Debet	€	€
Subsidies OCW	2.862.563	2.825.540	Vaste activa	3.609.153	4.084.267
Overige subsidies ¹	550.212	204.012	Vlottende activa	99.696	131.702
Eigen inkomsten ²	2.961.922	2.979.831	Vorderingen	617.255	741.212
	6.374.697	6.009.383	Liquide middelen	3.573.141	3.178.714
				7.899.245	8.135.895
Lasten	€	€	Credit	€	€
Personeelskosten	2.329.064	2.157.954	Algemene reserve	583.538	605.318
Afschrijvingen	63.766	104.434	Bestemmingsreserve Nalatenschappen	121.065	-
Huur/beveiliging	142.959	187.531	Bestemmingsfonds OCW	61.924	82.569
Aankopen	329.707	276.043	Restauratie/Aankoopfondsen	3.145.816	2.768.569
Overige lasten ³	3.075.329	2.432.166	Voorzieningen	827.860	1.046.435
	5.940.825	5.158.128	Langlopende schulden ⁶	2.470.101	2.822.933
			Kortlopende schulden	688.941	810.071
				7.899.245	8.135.895
Diverse baten/lasten ⁴	-22.014	-25.452			
Aankoopfondsen ⁵	377.247	792.652			
Storting reserve Nalatenschappen	-121.065				
Resultaat	-42.426	84.055			
Storting in algemene reserve bestemmingsreserve Nalatenschappen en bestemmingsfonds OCW	-42.426	84.055			

- 1) Dit zijn subsidies uit publieke middelen; waaronder een subsidie van de provincie Noord-Holland voor het funderingsherstel van het Fundatiehuis
- 2) De eigen inkomsten bestaan uit entreegelden, zaalverhuur, bijdragen van vriendenfondsen en private fondsen voor specifieke projecten.
- 3) In de overige lasten zijn o.a. de kosten van onderhoud en restauratie van het gebouw en de kosten van tentoonstellingen opgenomen.

- 4) In deze post zijn de rentebaten opgenomen.
- 5) In deze post zijn onttrekkingen en stortingen in diverse restauratie- en aankoopfondsen opgenomen.
- 6) Dit bedrag betreft investeringssubsidies met betrekking tot o.a. de in 1996 afgeronde verbouwing en nieuwbouw van het museum. Elk jaar valt een deel van de investeringssubsidie vrij gelijk aan de afschrijvingslasten.

Bijlagen

Aanwinsten

KUNSTVERZAMELINGEN

Scheningen

Schenking de heer P. Akkerman
Philip Akkerman (1957), 15 *zelfportretten*,
waaronder 1 uit 1987, 2 uit 1990, 2 uit
1991, 2 uit 1998, 1 uit 1999, 3 uit 2003,
2 uit 2007 en 2 uit 2008, tekeningen

Schenking de heer M. de Clercq
New York

Jan de Bisschop (1628-1671), *Titelpagina*
van Spicilegium Anatomicum, van
Th. Kerckring (1670), tekening
Marten van Cleve (1527-1577/81),
De kruisdraging, tekening
Josephus Augustus Knip (1777-1847),
Heuvelandschap met bosschages,
tekening
Cornelis Schut (1597-1655), *De kroning*
van Maria, tekening

Schenking de heer F.A.M. Ebbens en
de heer A.L.J. Jansen
Willem de Famars Testas (1834-1896),
Boerensjees bij een toluhuis, tekening

Schenking mevrouw A. Eras
Aline Eras (1980), *Achterhoofd van een*
vrouw met opgestoken haar, 2011;
Achterhoofd van een vrouw met capu-
chon, 2011; *Achterhoofd van een vrouw*
met paardenstaart, 2010, tekeningen

Schenking de heer en mevrouw
Groeneveldt-van der Feltz
John F. Hulk (1855-1913), toegeschreven
aan, *Rivierlandschap met roeibootje*;
Landschap met boerderij; *Landschap*
met molen, tekeningen

Schenking collectie H-T

David Oyens (1842-1902), *Het inlijsten*
door de kunstenaar (de lijstenmaker
Felix Mommen aan het werk), 1878,
schilderij

Schenking de heer P. Hefting
George Hendrik Breitner (1857-1923),
Staande dienstbode en profil, ca. 1890,
foto

Schenking de heer H.J. Hijmersma
Jan van der Kooi (1957), *Venetië*, 2008,
tekening

Schenking de heer A. Kramer
Arno Kramer (1945), *Zonder titel*, 2014,
tekening

Schenking de heer en mevrouw
Kroese-Duijsters
Co Westerik (1924), *Man in bed met*
hondje, 2008; *Slootrand*, 2001; *Niet op*
het tapijt, 1994; *Vrijage buiten*, 2007;
Vrouw bij plant, 2002; *Zittende jongen*
met bladeren, 2004, grafiek
Co Westerik (1924), *Plant, boom, vrucht*,
1966; *In gedachten*, 2007, tekeningen

Schenking de heer B. Ling en de heer
M. de Clercq ter ere van de 85ste verjaar-
dag van de heer M. de Clercq
Hendrik Willem Mesdag (1831-1915),
Vertrekkende vissersschepen, 1880,
aquarel

Schenking jhr. G.E. Loudon
David Hess (1770-1843), *Hollandia*
Regenerata, 1795, boek

Schenking de heer en mevrouw
Van der Made
Robert Lambermont (1976), *Bagatelles*,
2015; *Antinano*, 2015, tekeningen

Schenking de heer A. van der Made
Arnoldus Antonius Christianus van
't Zant (1815-1889), *Landschap*,
tekening

Schenking mevrouw L. Pecheur, Parijs
Cornelis Schut (1597-1655), *Apollo*
en Daphne, tekening

Schenking mevrouw A.E. Roodenburg-
van Looy
Jacobus van Looy (1855-1930), *De familie*
Simeoni, 1886, tekening

Schenking Jan Six Fine Art, Amsterdam
Jan Laurensz. van der Vinne (1699-1753),
Herdenkingsportret van Johannes
Bronkhorst, tekening

Schenking de heer B. Spooenberg
Ron Amir (1975), *Zonder titel*, 2013,
tekening
Anoniem, *Perspectief badkamer*;
Vestibule; *Porte-manteau*, tekeningen
Pieter Bijwaard (1955), *Zonder titel (kop*
van een man), 1999, tekening
Margreet Bouman (1953), *Zonder titel*
(vrouwspportret), 1994, tekening
Ben Kadishman (1964), *Zonder titel*
(boslandschap), 1999; *Zonder titel*
(rivierlandschap), 2000, tekeningen
Stefan Kasper (1983), *Gewassen parkietje*,
2013, tekening
Paul Klemann (1960), *Boedha's die*
oplossen door acupunctuur in een
vierkante fles, 1997, tekening

Arno Kramer (1945), *Zonder titel*, 2007; *Zonder titel*, tekeningen
Eric de Nie (1944), *Zonder titel*, 2003, tekening
Rinke Nijburg (1964), *Snake*, 2007; *Waterfall*, 2008, tekeningen
Rinke Nijburg (1964), *Zonder titel*, 2012, grafiek

Schenking de heer M. Warshaw

Lambert Lombard (1505-1566), *Dansende jonge vrouw*, tekening

Schenking de heer C. van Wijk ter gelegenheid van zijn afscheid als directeur van Teylers Stichting, 2015

Jean-Honoré Fragonard (1732-1806), *Susanna en de ouderlingen*, tekening

Aankopen

Aangekocht samen met de heer

B. Spoorenberg

David Haines (1969), *Yellow*, aquarel

Aangekocht met steun van Teylers Museum Vriendenfonds

Frank Van den Broeck (1950), *Ensorium*, 2012, tekening

Aline Eras (1980), *Achterhoofd van een kale man (Pim Fortuyn)*, 2011; *Achterhoofd van een kale man*, 2011; *Achterhoofd van een kale man*, 2011, tekeningen

Arno Kramer (1945), *Zonder titel*, 2014, tekening

Aangekocht met steun van de BankGiro Loterij

Floris Arntzenius (1864-1925), *Sneeuwbesen*, tekening

Willem de Famars Testas (1834-1896), *Onze karavaan*, 1868; *Een dorp in Syrië*, tekeningen

Aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, de BankGiro Loterij en de heer M. de Clercq

Gerbrand van den Eeckhout (1621-1674), *Zittende vrouw op de rug gezien*, tekening

Jacques de Gheyn (1565-1629), *Studie naar gravures van Lucas van Leyden en Dürer*, tekening

Abraham Lamberts. van den Tempel (1622/23-1672), *Kostuumstudie van een staande vrouw*, tekening

Aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit en de heer M. de Clercq

Anoniem, ca. 1640, *Drie heren bekijken het Forum Romanum vanaf de triomfboog van Septimius Severus*, tekening

Abraham Bloemaert (1564-1651), *Portret van een non (Barbara Bloemaert?)*, ca. 1612, tekening

Jacques de Gheyn (1596-1641), *Een man schrijvend met een stok in het zand*, 1619, tekening

Claes (Nicolaes) Cornelisz. Moeyaert (1592/93-1655), *Gezicht op een oude stad aan een rivier*, tekening

Gerrit Pietersz. Sweelinck (1566-1612), *Een verliefd stelletje*, tekening

Lodewijk Toeput (ca. 1550- ca. 1604), *Boetvaardige Maria Magdalena in een berglandschap*, tekening

Aangekocht met steun van de Stichting Van Regteren Altena-Loman

Paul Joseph Constantin Gabriel (1828-1903), *Dijkje*, schilderij

NUMISMATISCH KABINET

Schenkingen

Schenking mevrouw D. van Daalen

Da van Daalen (1956), *Restoration, penning van de Vereniging van Architecten in de Restauratie*, brons, 2013

Schenking de heer P. Hefting

Ludwig Wenckebach (1895-1962), *Jeanne Verspyck van der Elst*, brons, 1942

Schenking mevrouw I. Ket-Klinkenberg

Hildo Krop (1884-1970), *Gerrit van der Veen penning, op naam van beeldhouwer Samuel Klinkenberg*, brons, 1945

Schenking de heer H. de Koning

Lenny Botter, *MTS vakschool Schoonhoven*, zilver, 1990

Geer Steyn (1945), *Nieuwjaarspenning 'eekhoorn'*, terracotta, 2015

Anoniem, *Goud- zilver- en klokkenmuseum Schoonhoven*, zilver, 1978; *vakbeurs Sale '89*, brons, 1989; *Hans Verbaan*, koper-nikkel, z.j. (cica 1999); *Chris van Draanen, muntmeester*, koper-nikkel 1999

Schenking de heer G. Overeem

Gerry van der Velden (1947), *penning Gerard Overeem*, brons, 2015

Eric Claus (1936), *penning Gerard Overeem*, brons, 2015

Schenking mevrouw

L.F. Teding van Berkhout

Suzanne Esser (1946), vrij ontwerp, brons, 1977

Ruudt Peters (1950), *honderdvijftig jaar Nederlandse Spoorwegen*, messing, 1989

Lijsbeth Teding van Berkhout (1946), *Ontwerp voor de Prix de Rome*, staal, 1981; *Relatiegeschenk mijnbouwbedrijf Billiton, model nummer 1*, aluminium, 1981; *Prix de Rome, messing*, 1985; *Arti et Amicitiae, op naam van Jan van der Pol*, glas en messing, 1986; *Koploper nummer 2: Erepenning van de Gemeente Alkmaar*, aluminium en messing, 1989; *NS Goederenvervoer, ontwerp (unica)*, roestvast staal en koolstof, 1989; *Ontwerp voor de Teyler Initiatief penning, niet uitgevoerd*, aluminium, 1992; *Ontwerp voor de Teyler Initiatief penning, niet uitgevoerd*, roodkoper, 1992; *Erepenning van de Abstede Scutos Groep*, aluminium, 1994; *Wissel-penning, workshop tijdens de FIDEM tentoonstelling in Nederland*, roodkoper en marmer, 1998

Schenking de heer en mevrouw

P.W. Voet

Anoniem, *Gildepenning van het turf-dragersgilde te Haarlem*, brons, circa 1750; *Hyacinten*, brons, circa 1980; *Narcissen*, brons, circa 1980

Richard Thürer, *Prijspenning van de Koninklijke Nederlandse Jachtvereniging NIMROD*, zilver, 1900

Elias Voet junior (1868-1940),

Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst, zilver circa 1900-1910;

Vereniging 'Gelre', ter ere van voorzitter en secretaris Mr Johan Baron Sloet en Dr Jacobus van Veen, zilver en brons, 1905

Schenking de heer S. Wagner

Eric Claus (1936), *damiaatje, met instempeling 'Haarlems wapenschild'*, koper-nikkel, 1995

Schenking de heer M. Woestenburg

Paulus Uyttenwael (actief 1586-1611), *West-Friesland, dukaat geslagen te Enkhuizen*, goud, 1607

Corine Ton-Rekers (1970), *Zeventig jaar Nederlandsche Postzegel- en Muntenveiling te Weesp, op naam van M.R. Woestenburg*, brons, 2012

Anoniem, *M.R. Woestenburg, meest ondernemende medewerker van het Fysisch en Elektronisch Laboratorium bij TNO*, brons, 1993

Schenking mevrouw E.J. Zetteler

Mari Andriessen (1897-1979), *Restauratie van de Sint Bavo Haarlem*, brons, 1986

Overige schenkingen

Guus Hellegers (1937), *Eeuweest van de Groningsche Vrouwelijke Studenten Club Magna Pete*, brons, 1998

Aankoop

Eylem Aladogan (1975), *Believe Jaarpenning van de Vereniging voor Penningkunst*, epoxy en zeefdruk, 2015

WETENSCHAPPELIJKE COLLECTIES

Schenkingen

Anonieme schenking

3 mineralen

Schenking zijne excellentie de heer H. Emsgård, ambassadeur van Zweden

The Linnaeus Apostles, een achtdelige serie van elf banden en meer dan 5.500 pagina's met verslagen van de reizen van Carl Linnaeus (1707-1778) en zijn navolgers

Schenking de heer J. Stobbe

Brief van Van Marum uit 1817 aan een vriend over wetenschappelijke instrumenten met een verwijzing naar zijn vriend, botanicus Caspar Georg Carl Reinwardt

Aankoop

M. l'abbé Nollet (1700-1770), *Essai sur l'électricité des corps*, 1771, boek

Wat een gebouw, wat een filmische sfeer! Om van de collectie nog maar te zwijgen.

Johan van de Outenaar, 4 juni 2015

Bruiklenen

UITGAANDE KORTLOPENDE BRUIKLENEN

Nederland

Alkmaar, Stedelijk Museum Alkmaar, *Kruseman, kunstbroeders uit de romantiek*
2 tekeningen van Hendrik Dirk Kruseman van Elten, 1 schilderij van Cornelis Kruseman en 1 schilderij van Jan Adam Kruseman Jz.

Alkmaar, Stedelijk Museum Alkmaar, *Curieus kabinet*
2 prenten van Jan Veenhuisen

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis, *Rembrandts etsen en Japans papier uit Echizen*
4 prenten van Rembrandt van Rijn

Amsterdam, De Nieuwe Kerk, *Rome. De droom van keizer Constantijn*
3 prenten van Nicolas Henri Tardieu

Amsterdam, Joods Historisch Museum, *Haagse meesters van de romantiek. De gebroeders Vermeer*
1 tekening en 1 prent van Elchanon Leonardus Vermeer en 1 tekening van Salomon Leonardus Vermeer

Amsterdam, Rijksmuseum Amsterdam, *Late Rembrandt*
1 tekening van Rembrandt van Rijn

Bergen NH, Kranenburgh, *De bomen van Buisman*
4 tekeningen van Sjoerd Buisman

Den Haag, De Mesdag Collectie, *De aquarel. Mesdag en de Hollandsche Teekenmaatschappij*

1 tekening van Jean Baptiste Madou, 1 tekening van Willem Roelofs, 1 tekening van Hendrik Willem Mesdag, 1 tekening van Pieter Stortenbeker, 1 tekening van Anton Lodewijk George Offermans en 1 tekening van Floris Arntzenius

Den Haag, Museum Beelden aan Zee, *Labor et Ars*
5 sculpturen van Joseph Mendes da Costa

Den Haag, Haags Historisch Museum, *Op 't duin. Duingezichten en duingedichten*
1 schilderij van George Hendrik Breitner

Dordrecht, Dordrechts Museum, *Holland op z'n mooist. Het voorjaar van de Haagse School*
1 schilderij van Jacobus Hendricus Maris en 1 schilderij van Philip Lodewijk Jacob Frederik Sadée

Enkhuizen, Zuiderzeemuseum, *Door het oog van Springer*
6 tekeningen en 1 schetsboek van Cornelis Springer, 2 reisdocumenten en 1 schilderij

Haarlem, Frans Hals Museum, *Frans Hals – Werk in Uitvoering*
1 tekening van Wybrand Hendriks

Haarlem, Frans Hals Museum, *O Muze!*
9 prenten van Hendrick Goltzius, 1 prent van Philippe Triere en 1 tekening van Jacob de Wit

Haarlem, De Hallen Haarlem, *O Muze!*
1 sculptuur van Nel Bakema

Leiden, Museum Boerhaave, *Einstein & Friends*
1 schilderij van Ferdinand Gustaaf Willem Oldewelt

Maastricht, The European Fine Art Foundation, *TEFAF Maastricht*
2 tekeningen van Michelangelo Buonarroti, 1 tekening van Rafael, 1 tekening van Federico Zuccaro, 1 tekening Annibale Carracci, 1 tekening van Salvator Rosa, 1 tekening van Guercino, 2 tekeningen van Claude Lorrain, 2 tekeningen van Jean-Antoine Watteau, 2 tekeningen van Hendrick Goltzius, 1 tekening van Jan van Goyen, 1 tekening van Pieter Saenredam, 1 tekening van Hendrick Avercamp, 2 tekeningen van Rembrandt van Rijn, 1 tekening van Adriaen van Ostade, 1 tekening van Jacob van Ruisdael, 1 tekening van Giuseppe Penone, 1 tekening van Marlene Dumas en 3 tekeningen van Pavel Pepperstein

Nunspeet, Noord-Veluws Museum, *Schapenschilders. Van Mauve tot Van Vuren*
5 tekeningen van Blanche Douglas Hamilton, 1 prent van Willem Steelink Sr., 1 prent van Carel Lodewijk Dake en 1 prent van Herman Johannes van der Weele

Rotterdam, Het Nieuwe Instituut, *Glas. Voertuig van vooruitgang*, 3 wetenschappelijke glasobjecten waaronder Newtons kleurenschijf, niet-gemonteerde lenzen en ioniseerlampen

Utrecht, Centraal Museum, *Liefde en lust. De kunst van Joachim Wtewael*
1 tekening van Joachim Wtewael

Utrecht, Museum Catharijneconvent, *De heksen van Bruegel*
1 prent van Albrecht Dürer, 1 prent van Jan van de Velde (II), 1 prent van Pierre François Basan en 2 prenten van Jacques Aliamet

Buitenland

Berlijn, Liebermann-Villa am Wannsee, *Liebermann und Van Gogh*
1 tekening van Anton Mauve

Bonn, Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland GmbH, *Der Göttliche. Hommage an Michelangelo*
1 tekening van Hendrick Goltzius en 1 anonieme tekening (16e eeuw Italiaans)

Frankfurt am Main, Städel Museum, *Masterworks in dialogue*
1 tekening van Hendrick Goltzius

Gent, Museum Dr. Guislain, *Karakterkoppen. Over haviksnouzen en hamsterwangen*
8 prenten van Wenzel Hollar, 1 prent van Hendrick Goltzius, 1 prent John Hall, 2 prenten van William Hogarth, 1 prent van Simon Henri Thomassin en 13 objecten uit de wetenschapscollectie, met name 18de, 19de en 20ste-eeuwse antropologische boeken van o.a. Sömmering, Blumenbach en Petrus Camper

Kleef, Museum Kurhaus Kleef, *Govert Flinck: Reflecting History*
1 tekening van Govert Flinck en 1 penning van Wouter Muller

Londen, British Museum, *Drawing in silver and gold. Leonardo to Jasper Johns*
2 tekeningen van Hendrick Goltzius en 1 tekening en 1 prent van Jacques de Gheyn (II)

Londen, Sir John Soane's Museum, *Drawn from the Antique. Artists and the Classical Ideal*
1 prent en 1 tekening van Hendrick Goltzius

Milaan, Castello Sforzesco, *D'après Michelangelo*
1 tekening van Marcello Venusti

Washington, National Gallery of Art, *Drawing in silver and gold. From Leonardo to Jasper Johns*
2 tekeningen van Hendrick Goltzius en 1 tekening en 1 prent van Jacques de Gheyn (II)

Washington, National Gallery of Art, *Pleasure and Piety. The Art of Joachim Wtewael*
1 tekening van Joachim Wtewael

Winchester, Winchester Discovery Centre, *Dinos in your Garden*, afgietsel van de Archaeopteryx

LANGDURIGE BRUIKLENEN AAN DERDEN

Amsterdam, Museum het Rembrandthuis
1 prent van Rembrandt van Rijn en 2 prenten van Jan Lievens

Amsterdam, Science Center NEMO, 26 objecten voor een mini-versie van de Ovale Zaal in het Amsterdamse museum. Onder de bruiklenen bevinden zich twee vogelplaten van de 'Amsterdam editie (1970)' van *The Birds of America* van J.J. Audubon, enkele kristalmodellen van Hauy, een eind 18de-eeuws demonstratiemodel van een vervoermiddel van een reuzenhaai (megalodon).

Den Bosch, Museum Slager
1 schilderij van Petrus Slager

Haarlem, Frans Hals Museum
1 schilderij van Cornelis van Haarlem

Haarlem, Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen
1 schilderij van Geraldine van de Sande Bakhuyzen

INKOMENDE KORTLOPENDE BRUIKLENEN

De aquarel
Amersfoort, Particuliere collectie
1 tekening
Amsterdam, Particuliere collectie
9 tekeningen
Amsterdam, Rijksmuseum
4 tekeningen
Den Haag, Gemeentemuseum
2 tekeningen
Geldrop, Particuliere collectie
1 tekening

Groningen, Groninger Museum
5 tekeningen
Haarlem, Noord-Hollands Archief
1 foto
Haarlem, Frans Hals Museum
1 tekening
Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen
4 tekeningen
Utrecht, Universiteitsmuseum Utrecht
1 waterverfkist van William Reeves

Overal muziek

Haarlem, Particuliere collectie
6 objecten, waaronder een walkman, gettoblaster en een bandrecorder
Zandvoort, Particuliere collectie
10 objecten, waaronder wasrolspelers en grammofoons
Hilversum, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
74 objecten, waaronder (transistor) radio's, wasrolspelers en pick-ups
Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag
10 objecten, waaronder 1 Theremin, 1 Moog synthesizer en 1 clavioline
Leiden, Particuliere collectie
1 speeldoosje en 1 bordje 'brand dit licht dan ...koppen dicht'
Utrecht, Museum Speelklok
6 objecten, waaronder 1 staande platen-speeldoos en snuifdoosjes
Tienhoven, Particuliere collectie
2 albums met ansichtkaarten
Purmerend, Particuliere collectie
4 objecten, waaronder een Edison Amberola wasrolspeler
Cruquius, Particuliere collectie
1 jukebox

Echte winters

Amsterdam, Amsterdam Museum
2 schilderijen
Amsterdam, Particuliere collectie
1 schaatsstok, 1 schaatscatalogus en 8 paar schaatsen
Amsterdam, Rijksmuseum
3 schilderijen, 1 prent en 1 tekening
Amsterdam, Stadsarchief
2 tekeningen
Arnhem, Brantsen van de Zyp Stichting
2 schilderijen
Bilthoven, Particuliere collectie
2 schilderijen
Den Haag, Gemeentemuseum
4 schilderijen

Dordrecht, Dordrechts Museum
3 schilderijen
Dresden, Particuliere collectie
1 tekening
Ede, Particuliere collectie, voorheen
collectie Simonis & Buunk
1 schilderij
Eindhoven Collectie Kunsthandel
A.H. Bies
1 schilderij
Enkhuizen, Zuiderzeemuseum
1 schilderij
Gouda, Museum Gouda
1 schilderij
Haarlem, Noord-Hollands Archief
2 tekeningen
Heemskerk, Particuliere collectie
4 objecten
Heemstede, Particuliere collectie
1 object
Heereveen, Museum Belvédère
1 schilderij
Leeuwarden, Fries Museum
1 schilderij
Nijmegen, Museum Het Valkhof
1 schilderij
Wassenaar, Particuliere collectie
2 tekeningen

Philip Akkerman

Den Haag, collectie Philip Akkerman
81 tekeningen en 4 schilderijen

Het klassieke ideaal

Amsterdam, Rijksmuseum
1 schilderij en 1 prent
Londen, Royal Academy of Arts
1 tekening
Londen, British Museum
5 tekeningen
Londen, Victoria & Albert Museum
2 tekeningen
Londen, Katrin Bellinger Collectie
3 schilderijen, 7 tekeningen, 4 prenten
en 2 boeken
Londen, Sir John Soane's Museum
1 tekening

Echte winters voorspel

Amsterdam, Particuliere collectie
1 schilderij
Haarlem, Frans Hals Museum
1 schilderij

INKOMENDE LANGDURIGE BRUIKLENEN

Stichting Reinhold de Wilde, 5 prenten
van Pierre Courtin en 1 ets van Nono
Reinhold
De eerder in bruikleen gegeven werken
van deze stichting staan vermeld in
de voorgaande jaarverslagen.

Stichting Roodenburg van Looy,
Anoniem, *Holland, graaf Willem I,
hollandse penning*, zilver, 1203-1222;
Holland, Jan van Beieren, achtste groot,
zilver, 1418-1425; *Holland, Philips de
Schone, hollandse penning* (2 varian-
ten), zilver, 1492-1496; *Middelburg,
velddaalder van 36 stuiver*, zilver, 1572
Christoffel Adolphi (±1631-1684),
Amsterdam, zilveren rijder, zilver, 1673
De eerder in bruikleen gegeven werken
van deze stichting staan vermeld in de
voorgaande jaarverslagen.

Universiteit Leiden / De Nederlandsche
Bank, 83 munten en 144 penningen

Vereniging Haerlem, 1 gouden penning
van Elias Voet junior, 1912, inclusief
bruin leren doosje

*Zelden zo'n bonte verzameling
van de meest uiteenlopende stijlen
en onderwerpen bij elkaar gezien!
Voldoende voor een
paar dagen kijkplezier!*

Inge & Harmen, 5 mei 2015

Stichtingen

TEYLERS STICHTING

Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778)
heeft bij testament Teylers Stichting in
het leven geroepen om kennis van gods-
dienst, kunst en wetenschap onder de
burgers te bevorderen en om behoeftigen
te ondersteunen. Teylers Stichting is
eigenaar van het gebouw en de collecties
van Teylers Museum. Sinds 1981, het jaar
waarin Teylers Museum structurele over-
heidssubsidie toegekend kreeg, heeft
Teylers Stichting het beheer van het
museum door middel van een convenant
overgedragen aan de Stichting tot Beheer
en Instandhouding van Teylers Museum.

Teylers Stichting is verantwoordelijk voor
twee in het testament genoemde Genoot-
schappen, te weten het Godgeleerd
Genootschap en het Tweede Genoot-
schap. In het Tweede Genootschap zijn
natuurkunde (fysica en biologie), letter-
kunde, geschiedenis, kunstgeschiedenis
en numismatiek vertegenwoordigd. Ter
stimulering van de wetenschap schrijven
de leden van de beide Genootschappen
jaarlijks een prijsvraag uit en geven lezin-
gen in het museum.

Ook heeft de Stichting twee bijzondere
leerstoelen opgericht aan de Universiteit
Leiden. De leerstoel 'Geschiedenis van de
natuurwetenschappen' wordt sinds 2007
bekleed door professor dr. Frans van
Lunteren. Hij richt zijn onderzoek op de
geschiedenis van de Nederlandse natuur-
wetenschappen tussen 1815 en 1940 en
Teylers Museum in het bijzonder.
Professor dr. Eric Jorink bekleedt sinds
2013 de tweede leerstoel, 'Verlichting en

religie in historisch en sociaal-cultureel
perspectief'. Hij houdt zich bezig met
de raakvlakken tussen geloof, kunst en
wetenschap in de Verlichting, meer in het
bijzonder met het ontstaan van collecties
en musea zoals Teylers Museum.

Teylers Godgeleerd Genootschap bestond in 2015 uit de volgende leden:

Prof. dr. M. Barnard, hoogleraar
Praktische Theologie/
Liturgiewetenschap aan de Protestantse
Theologische Universiteit, bijzonder
hoogleraar Liturgiewetenschap aan de
VU Amsterdam
Prof. dr. H.L. Beck, hoogleraar
Godsdienstwetenschap, in het bijzon-
der van de Islam, Universiteit Tilburg
Prof. dr. Eric Jorink, onderzoeker aan het
Huygens ING en Teylers-hoogleraar
Verlichting en Religie in historisch en
sociaal cultureel perspectief, Universi-
teit Leiden
Dr. V. Kal, universitair hoofddocent
Wijsbegeerte, Universiteit van
Amsterdam
Prof. Dr. M.J.J. Menken †, hoogleraar
Nieuwe Testament, Universiteit van
Tilburg
Prof. dr. M. Popović, Hoogleraar Oude
Testament en het vroege Jodendom,
met bijzondere aandacht voor Qumran
en de Dode Zee-rollen
Prof. dr. E.G.E. van der Wall, hoogleraar
geschiedenis van het christendom,
Universiteit Leiden

Teylers Tweede Genootschap bestond in 2015 uit de volgende leden:

Prof. dr. W. van Anrooij, Hoogleraar
Nederlandse Letterkunde tot de
Romantiek, Universiteit Leiden
Dr. Y.L. Bleyerveld, freelance kunsthisto-
ricus, gespecialiseerd in de Nederlandse
kunst van de zestiende eeuw, in het
bijzonder prent- en tekenkunst
Professor dr. F.H. van Lunteren, Hoog-
leraar Geschiedenis van de Natuur-
wetenschappen aan de Vrije Universi-
teit Amsterdam en aan de Universiteit
Leiden en bijzonder Teyler hoogleraar
Drs. A. Pol, oud-conservator
Geldmuseum, Utrecht
Dr. ir. W. van Saarloos, programma-
directeur Transitie NWO
Prof. dr. N.C.F. van Sas, emeritus
hoogleraar geschiedenis na 1750,
Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. L.E.M. Vet, directeur Nederlands
Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW)
en buitengewoon hoogleraar evolutio-
naire ecologie, Wageningen
Universiteit

Teylers Stichting wordt, zoals in het testament bepaald, bestuurd door een college van vijf Directeuren. In 2015 hadden hierin zitting:

Drs F.E. van Citters-van de Grampel
Mr E.H. Huisman, *presiderend directeur*
Mr J.E. Trip, *penningmeester*
Mevrouw R.A.M. van Voorst van
Beest-Gunst, *secretaris*
Mr. C.G.A. van Wijk

TEYLERS MUSEUM VRIENDEN FONDS

Het Teylers Museum Vrienden Fonds is een onafhankelijke stichting die in de breedste zin van het woord steun verleent aan Teylers Museum in Haarlem. De stichting heeft de culturele ANBI status. Het Teylers Museum Vrienden Fonds is een fusie van de Stichting Vrienden van Teylers Museum, opgericht in 1975, en het Teylers Museum Fonds dat sinds 1992 bestond.

Het Vrienden Fonds wordt gesteund door Vrienden, Bijzondere Vrienden, Sterrenwachters en Lorentz Kring leden. Ook nalatenschappen komen in het Fonds terecht. Het Vrienden Fonds doet jaarlijks donaties aan Teylers Museum, en ondersteunt daarmee concrete projecten en activiteiten van het museum. De vriendenbijdragen kunnen jaarlijks worden gebruikt om het museum te steunen bij projecten op de korte en middellange termijn. De bijdragen van de Sterrenwachters gaan deels in een op de toekomst gericht endowment-vermogen. De bijdragen van de Lorentz kringleden zijn specifiek bedoeld voor projecten op het gebied van bèta wetenschappen in het museum. Andere geoordeelde bijdragen worden besteed aan de doelstelling die de schenker heeft geformuleerd en die past binnen het Vrienden Fonds.

Dit jaar heeft het Vrienden Fonds formeel het eerste Fonds op Naam kunnen verwelkomen. Op 23 september werd in de Eerste Schilderijenzaal de overeenkomst getekend tussen bestuursleden van de Stichting Van Regteren Altena-Loman Fonds en de Stichting Teylers Museum Vrienden Fonds. De Stichting Van Regteren Altena Loman Fonds was opgericht in 2000 en had als doel 'het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum te Haarlem voor uitbreiding van zijn collecties tekeningen en prenten, munten en penningen, fossielen en mineralen, de handbibliotheken van zijn kabinetten (...), zijn natuurwetenschappelijke bibliotheek en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorder-

lijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.' Deze doelbesteding blijft in het Fonds op Naam behouden. Het kapitaal, zijnde € 469.486, is nu het Fonds op Naam en vormt daarmee een belangrijk derde pijler waarop het Vrienden Fonds staat.

Medio 2015 werd het Vrienden Fonds benaderd door de Stichting Vrienden van het Geld Museum, die sinds de sluiting van het Geld Museum geen 'thuis' meer hadden. Teylers Museum heeft een belangrijke numismatische collectie en bleek voor de stichting een logische plek om een nieuwe relatie mee aan te gaan. Alle voormalige Geld Museumvrienden kregen de gelegenheid zich in te schrijven als Vriend van Teylers. Sommigen waren al Vriend van Teylers, 25 nieuwe kwamen erbij. Zij konden zo hun passie voor de numismatiek omzetten in betrokkenheid bij Teylers Museum. Het vermogen van de stichting (ca. € 65.000) werd toegezegd aan het Teylers Museum Vrienden Fonds en zal in 2016 worden ontvangen.

De aanwezigheid van een tekeningentoonstelling van Teylers Museum op de TEFAF in maart 2015 was een groot succes, een internationaal kunstminnend publiek maakte kennis met de schitterende collectie van werken op papier. Een After TEFAF Event op 31 mei leverde 29 nieuwe Vrienden op.

In 2015 groeide het Vrienden Fonds van 1651 naar 1698 gevers, waarbij vooral de toename van grote gevers indrukwekkend te noemen is. In totaal telden we 1575 Vrienden, 18 Bijzondere Vrienden, 67 Sterrenwachters met een periodieke schenkingsovereenkomst, 25 overige Sterrenwachters (eenmalige grote schenkingen) en 13 Lorentz Kringleden.

De donaties van deze gevers, samen met enkele bijzondere schenkingen en nalatenschappen en het nieuwe Fonds op Naam, zorgden voor een toename van het kapitaal van € 787.507 voor het Vrienden Fonds in 2015.

De beleggingsmarkten verkeerden in zwaar weer dit jaar. Het Fonds behaalde met de beleggingen dankzij een matig

defensief beleggingsprofiel in 2015 een netto resultaat van 1,23%, te weten € 42.014 (economische marktwaarde op 31 december 2015).

Het Teylers Museum Vrienden Fonds heeft in 2015 een donatie gedaan aan het museum van € 225.000 ten behoeve van de Watermistinstallatie in het Lorentz Lab. Daarnaast werd een bijdrage van € 10.000 gedaan ten behoeve van de aankoop van moderne tekenkunst en een algemene donatie van € 55.000 die gebruikt wordt voor o.a. de wekelijkse Teylers Tours voor het publiek, het tijdschrift Teylers Magazijn, activiteiten voor bestaande vrienden en het werven van nieuwe particuliere gevers.

Kunstwerken die het Fonds ontving zijn direct doorgeschonken aan Teylers Museum, o.a. 16 werken van Co Westerik (anonieme schenker), het schilderij *Artiste dans son Atelier* van David Oijens (schenking H-T) en 130 werken op papier van diverse hedendaagse kunstenaars (schenking Spoorenberg). Ook werden geoordeelde giften t.b.v. aankopen voor Teylers Museum gedaan. Amerikaanse donors schonken via het Teylers Museum Friends Fund bij de NAF. Bijdragen van Matthijs de Clercq, Bob Ling en the Indian Point Foundation werden gebruikt voor de aankoop van de aquarel *Vertrekkende Vissersschepen* van H.W. Mesdag en een groot aantal 17de eeuwse tekeningen van oude meesters zoals Cornelis Schut, Gerbrandt van de Eekhout, Marten van Cleve, Lodewijk Toeput, Jacques de Gheyn, Gerrit Sweelinck en Abraham Bloemaert. Zie voor alle aanwinsten bladzijde 73 en 74.

Vrienden, Sterrenwachters en Lorentz Kringleden hebben deelgenomen aan de 8 speciale evenementen en excursies die het museum speciaal voor hen heeft georganiseerd.

Op 26 maart was er voor de nieuwe vrienden uit het voorgaande kalenderjaar een rondleiding op de tentoonstelling *De aquarel*, door conservator Terry van Druten. Van de 68 nieuwe vrienden konden 28 hierbij aanwezig zijn.

Op 25 april was de Voorjaarsdag die in het teken stond van de tentoonstelling *Het klassieke ideaal*, en waar historicus Jona Lendering een lezing verzorgde. 115 personen kwamen hier op af.

Om trouwe Sterrenwachters die al 10, 15 of 20 jaar het museum structureel steunen door middel van een periodieke schenking, werd een bijzondere kunstbeschuwing gehouden op 16 april, 13 personen waren hierbij aanwezig.

De Vriendenexcursie vond plaats op 18 september 2015, met het thema *Amsterdam Anders*. Het programma bestond uit een rondleiding door het decoratier van Nationale Opera & Ballet, een demonstratie van het 31-toons orgel dat in 1950 door Adriaan Fokker werd ontworpen en in Teylers Museum werd geïnstalleerd (nu in het Muziekgebouw aan het IJ), een kijkje achter de schermen in het depot van NEMO en een bezoekje aan de moderne kunstgalerie Francis Boeske Projects. De excursie was ruim overtekend, er konden 52 personen mee.

De Najaarsdag vond plaats op 31 oktober, met het traditiegetrouwe *Kijkje achter de schermen*, waar medewerkers van het museum vertellen wat hen bezig houdt. 182 personen meldden zich hiervoor aan.

Op 11 november was er een Jubileumreceptie vanwege het veertigjarige jubileum van de Vrienden van Teylers Museum. Vrienden hebben de afgelopen veertig jaar veel bijgedragen aan de talrijke activiteiten van Teylers Museum: van de Teyler Agenda tot de film *De miljoenen van Pieter Teyler*, van restauraties van de museumzalen tot de inrichting van het Lorentz Lab, van de Museumwijzer tot de wekelijkse Zwaan-kleef-aan-rondleiding. Tijdens deze avond werd in de Eerste Schilderijenzaal een speciale doos met facsimile's gepresenteerd, met een keuze van tekeningen die de afgelopen 40 jaar dankzij de Vrienden zijn aangekocht. Tijdens die avond was ook de private view van de tentoonstelling *Echte Winters*.

De jaarlijkse Sterrenwachtavond vond plaats op 24 november, waar gefocust werd op vele aspecten van sneeuw en ijs. Het was een genoeglijke avond voor 77 belangstellenden.

In 2015 groeide de Lorentz Kring van 2 naar 13 leden. Zij namen deel aan 4 speciale bijeenkomsten, op 19 januari, 2 april en 28 september. Op 2 november volgde de filmpremière *Einsteins Light* in Leiden en tijdens de Sterrenwachtavond werd voor hen een speciale *Tech Talk* georganiseerd met professor Stan Bentvelsen, directeur van het onderzoeksinstituut Nikhef. Hij is expert in deeltjesfysica, een vakgebied waarin 'onze' Hendrik Lorentz een grote rol gespeeld heeft. Van Lorentz is er een lijn te trekken naar de relativiteitstheorie Einstein en de deeltjesversneller bij CERN.

Nu het fondsenwervingsplan uit 2012 is uitgevoerd en de meeste targets zijn gehaald, wil het bestuur een vervolgstategie bepalen voor de periode 2017-2020. Een belangrijk doel is om grote financiële bijdragen te kunnen doen aan het Fundatiehuis project: de restauratie en openstelling van het woonhuis van de *founding father* Pieter Teyler, die tijdens zijn leven ijverde voor een betere maatschappij en wilde dat met zijn geld ook voor de generaties ná hem een plek zou blijven waar kunst, kennis en ontdekkingen toegankelijk zijn voor iedereen.

Het Bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds kwam in 2015 vijf maal bijeen. Dit jaar waren er verschillende bestuurswisselingen: Voorzitter Thomas van Grafhorst werd opgevolgd door

Kees Storm. Ook Andrea Davina, Kick van Bladeren en Jaap Reesink namen afscheid. Marjolein Adriaanse beëindigde haar taak als assessor. Het bestuur dankt hen allen heel hartelijk voor hun inzet in deze periode van grote veranderingen. Inmiddels traden twee nieuwe bestuursleden aan: Saskia Sicking en Erik Westerink.

Dankzij de generositeit en steun van vele particuliere vrienden, begunstigers, schenkers en erflaters kan het museum steeds meer mensen, jong en oud, enthousiast maken voor kunst en wetenschap. Het bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds is hen daarvoor zeer erkentelijk. Zo wordt een steentje bijdragen aan het doorgeven van de rijke geschiedenis van Teylers Museum aan de komende generaties.

Het bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds is onbezoldigd en de samenstelling was per 31 december 2015 als volgt:

Drs. K.J. (Kees) Storm
Drs. A. (Lex) Boogaarts MBA CAIA
Mr. S. (Saskia) Sicking
Mw. R.A.M. (Renée) van Voorst van Beest-Gunst, *bestuurslid namens Teylers Stichting*
Mr. M.J. (Marc) Wesseling
Mr. E. J. (Erik) Westerink

Een uitgebreide versie van dit jaarverslag, inclusief de jaarrekening, is te lezen op de website.

TEYLERS
Vrienden Fonds

Wij hebben hier een voortreffelijke zaterdagmiddag gehad. Laten wij nog eens terugkeren.

Robert en Vanusa, 13 juni 2015

GELIEERDE STICHTINGEN

Stichting Van Regteren Altena-Loman Fonds

Dit jaar was een zeer bijzonder jaar voor de stichting, die als doel heeft het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de collecties tekeningen en prenten, munten en penningen, fossielen en mineralen, boeken voor de handbibliotheken en voor de Natuurwetenschappelijke Bibliotheek. De stichting schenkt bedragen ten behoeve van de uitbreiding van de collecties. In 2015 is een bijdrage van € 4000 gedaan voor de aankoop van de olieverfschets *Dijkje* van Constant Gabriël.

Het bestuur heeft besloten om een Fonds op Naam binnen het Teylers Museum Vrienden Fonds te worden. Daartoe werd op 23 september in de Eerste Schilderijenzaal de overeenkomst getekend tussen bestuursleden van de Stichting Van Regteren Altena-Loman Fonds en de Stichting Teylers Museum Vrienden Fonds. De doelstelling van de oorspronkelijke stichting blijft ook als Fonds op Naam hetzelfde.

Het bestuur van het Van Regteren Altena-Loman Fonds is in 2015 eenmaal bijeengekomen en was als volgt samengesteld:

Mr. L.D. van Regteren Altena, *voorzitter*
Mevrouw drs. M. Scharloo, *penningmeester/secretaris*
Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*
Dr. M.C. Plomp, *bestuurslid*

Stichting Roodenburg van Looy

De stichting heeft ten doel het verkrijgen, bewaren, beheren, uitbreiden en in stand houden van de muntenverzameling, schilderijenverzameling en de andere verzamelingen op het gebied van kunst, kunstnijverheid en boeken, bijeengebracht door de heer Willem Roodenburg Senior, de heer drs. Willem Roodenburg Junior en mevrouw Anna Elisabeth Roodenburg-van Looy. De stichting tracht haar doel onder andere te bereiken door haar verzamelingen onder te brengen in Teylers Museum.

In 2015 breidde de stichting haar bij Teylers Museum beheerde collectie uit met zes aankopen. Zie voor alle numismatische aanwinsten pagina 74 en 75.

Het bestuur kwam in 2015 twee maal bijeen en was als volgt samengesteld:
Drs. J.H. Schröder, *penningmeester en waarnemend voorzitter*
Mr. E.H. Huisman, *inkomend voorzitter*
Dr. M.C. Plomp, *secretaris*
Drs. Marina Aarts, *bestuurslid*

Stichting Fonds Matthijs de Clercq

De in 2004 opgerichte stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de tekeningencollectie. Het kapitaal van de stichting is bijeengebracht door de heer Matthijs de Clercq. In 2015 zijn geen tekeningen aangekocht door Teylers Museum die (mede) gefinancierd werden door deze stichting. Matthijs de Clercq heeft het afgelopen jaar via het American Friends of Teylers Museum Fund geschonken.

Het bestuur was in 2015 als volgt samengesteld:

Mevrouw drs. M. Scharloo, *voorzitter*
Dr. M.C. Plomp, *bestuurslid*
Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*

Stichting Circusarchief Jaap Best

De doelstelling van deze stichting is het bewaren, beheren, onderhouden en in stand houden, aanvullen en uitbreiden en voor een breed publiek toegankelijk maken van de verzameling circusaffiches e.d. van Jaap Best. Deze collectie valt niet onder de primaire doelstellingen van Teylers Museum. Teylers Museum ontvangt een vergoeding voor de opslag en beheer van de collectie. De verzameling wordt gepresenteerd op de website www.circusmuseum.nl.

Met 7.359 affiches, 7.931 foto's, 400 prenten, 7 objecten, 46 zeldzame bladerboeken en ruim 970 programma's, pamfletten, brieven is de website het grootste virtuele circusmuseum ter wereld. In 2015 keken 7156 gebruikers naar 120.362 webpagina's

en bleven gemiddeld 5:01 minuten op de site. De meeste bezoekers kwamen uit Nederland, gevolgd door Duitsland, de Verenigde Staten en Japan. 68% van de bezoekers bezocht de site voor het eerst.

De stichting werkt samen met Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam in het Overleg Circus Collecties Nederland (OCCN) aan een digitaliseringsproject (Metamorfoze).

Dit jaar is er uitgebreid contact geweest met vertegenwoordigers van Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam over de mogelijke samenvoeging van de collecties van de stichting met die van het voormalig Theaterinstituut Nederland, die in beheer is bij de UvA.

Het bestuur kwam in 2015 twee keer bijeen en was als volgt samengesteld:
Mevrouw drs. M. Scharloo, *voorzitter*
B.C. Sliggers
Mr. H.J. Voogd, *penningmeester*
D.H. Vrieling

Raad van Advies

In 2014 is voor het eerst een Raad van Advies voor het museum ingesteld. Het afgelopen jaar hebben de leden het museum waar nodig met raad en daad bijgestaan.

De samenleving is sterk in beweging en daarom is het belangrijk om voldoende expertise voor het museum onder handbereik te hebben. Zo kan waar mogelijk tijdig voorgesorteerd worden op nieuwe trends. In de Raad van Advies is expertise samengebracht over, onder andere, nieuwe media, consumentengedrag, overheidsbeleid, ouderen en vormgeving.

De samenstelling van de Raad van Advies was per 31 december als volgt:

Drs. Ineke Bussemaker, *CEO National Microfinance Bank Tanzania*
Prof. dr. Pearl Dykstra, *Hoogleraar Empirische Sociologie Erasmus Universiteit Rotterdam*
Drs. Ruben Maes, *Strategisch communicatieadviseur*
Ir. Stani Michiels, *Beeldend kunstenaar en architect*
Drs. Joris Tinbergen, *Directeur Thauris*

*Prachtig museum.
Hier kan je als
volwassene weg-
dromen, weer kind zijn.*

Nelly en Herwij, 31 mei 2015

Personeel

Het aantal FTE's in dienst van het museum was gemiddeld 40,1 fte (83 personen). Wanneer de grote groep vrijwilligers en rondleiders wordt meegerekend, zijn er circa 174 personen werkzaam in het museum. Het ziekteverzuim in 2015 was 8,0% tegenover 5,7% in 2014. Het percentage is relatief hoog vanwege enkele langdurige ziektegevallen. Er was geen arbeidsgebonden verzuim.

In 2015 waren de volgende personen werkzaam in Teylers Museum:

BESTUUR EN PERSONEEL

Bestuur en directie

Mevr. drs. M. Scharloo, *Directeur / Bestuurder*

Managementteam

Drs. M.A.E. Hommel, *hoofd Publiekszaken*

Dr. M.C. Plomp, *hoofdconservator Kunstverzamelingen*

Mevr. drs. T. van der Spek, *hoofdconservator Wetenschap*

Mevr. W. Wijngaards, *zakelijk leider / plv. directeur*

Fondsenwerving

Mevr. drs. M.Th. Naber, *hoofd Fondsenwerving*

Mevr. H.E. Werner MA, *medewerker Fondsenwerving (tot 1 oktober)*

Mevr. B. Peters MA, *medewerker Fondsenwerving (vanaf 26 oktober)*

Afdeling Publiekszaken

J. Blijleven, *medewerker Digitalisering*

Mevr. F.M. Budding MA, *medewerker Communicatie & Marketing*

Mevr. G.F. Doorlag, *medewerker Publiekszaken*

Mevr. N. Fikkers MA, *medewerker Publiekszaken (vanaf 24 augustus)*

Mevr. drs. A. Groentjes, *medewerker Communicatie & Marketing (tot 31 maart)*

Mevr. A. Iking, *projectmanager Fundatiehuis & Lorentz Lab*

Mevr. drs. F.E. Kroon, *medewerker Educatie*

Mevr. N. Mercks, *medewerker Educatie (vanaf 1 april)*

Mevr. F. Pansters MA, *medewerker Digitalisering / Online Media*

A.E. Pelt, *medewerker Tentoonstellingen*

N.H. Vennik, *medewerker Technische Dienst*

M. Zegel, *fotograaf*

Afdeling Kunst

T. van Druten MA, *conservator Tentoonstellingen*

Mevr. R.E. van Gulik, *hoofd Papierrestauratieatelier*

Mevr. N.E. Kersten-Pampiglione, *medewerker Papierrestauratieatelier*

E.M. Koek, *medewerker Papierrestauratieatelier*

Mevr. C.S. Langedijk, *medewerker Collectie*

Drs. J.E.L. Pelsdonk, *conservator Numismatisch Kabinet*

Drs. C. Baron van Tuyll van Serooskerken, *honorair conservator*

Afdeling Wetenschap

Mevr. drs. M.M. van Hoeken, *medewerker Bibliotheek*

J.W. Pette, *restaurator Fysisch Kabinet (freelance)*

Dr. A.S. Schulp, *honorair conservator Paleontologie*

Mr. H.J. Voogd, *hoofd Collectiebeheer*

Afdeling Bedrijfsvoering

Mevr. J. Akkerman, *hoofd Financiële Administratie en Commerciële Zaken*

Mevr. Ir. V. Bongers, *hoofd Gebouwen (tot 1 september)*

Mevr. P. Booms-Uijlenbroek, *medewerker Kassa (vanaf 22 augustus)*

Mevr. drs. R.E. Compagner, *medewerker Personeelsadministratie en Commerciële Zaken*

Mevr. M. Dronkert, *assistent Winkel*

O.P.B. Kerdijk, *beveiliging (van 25 april t/m 24 oktober)*

R.P.J. Koot, *hoofd Gebouwen (vanaf 1 oktober)*

Mevr. G.W.S. de Koning-Pater, *huismeester en coördinator Winkel*

Mevr. C. Maartens-Bosch, *medewerker Kassa (vanaf 22 augustus)*

Mevr. F. Mazouz, *medewerker Kassa (vanaf 22 augustus)*

Drs. W. Meyboom, *systeembeheerder*

P.J. Rietveld, *medewerker Financiële Administratie en Commerciële Zaken*

B.N. Wolff, *medewerker Onderhoud*

Mevr. L. Ijpelaar MA, *officemanager*

J.G.P. Janssens, *hoofd Beveiliging en Facilitaire Zaken*

Mevr. W. Jansen, *medewerker Beveiliging*

W. de Jong, *medewerker Beveiliging*

E.N. van Katswaarde, *medewerker Beveiliging*
F.M. Loerakker, *medewerker Beveiliging*
H. Meneceur, *medewerker Beveiliging*
E.M. Mulder, *medewerker Beveiliging*
Mevr. A. Planting-Haringsma, *medewerker Huishoudelijke Dienst*
F.C.I. Rijkens, *medewerker Beveiliging*
Mevr. V.E.M. Schoots, *medewerker Beveiliging*
Mevr. D. Smakman, *medewerker Beveiliging*
J.C.F. Veldkamp, *medewerker Beveiliging*
Mevr. I.Y. Zoodtsma, *medewerker Beveiliging (vanaf 26 maart)*

Oproepkrachten

W.W. van den Akker, *medewerker Lab*
Mevr. S. Almeloo, *medewerker Lab*
Mevr. J. Bartelink, *medewerker Lab*
M. Bartelink, *medewerker Lab*
Mevr. S.M. Blokland, *medewerker Publiekszaken*
E. Dubbeldam, *medewerker Lab*
Mevr. J. Eising, *medewerker Beveiliging*
Mevr. S. Huisman, *medewerker Beveiliging (van 26 februari t/m 25 augustus)*
Mevr. A. Kolenberg, *medewerker Beveiliging (vanaf 1 februari)*
Mevr. A. Kos, *medewerker Beveiliging (tot 1 juli)*
B.W. Koster, *medewerker Beveiliging (tot 31 januari)*
Mevr. A.H. Kramer, *medewerker Publiekszaken (t/m december)*
J.M. van Kuik, *medewerker Lab (tot 1 oktober)*
Mevr. M.J. van Leijden, *medewerker Lab (tot 1 september)*
R. Mantel, *medewerker Beveiliging (van 18 februari t/m 17 augustus)*
Mevr. C. van de Nes, *medewerker Beveiliging (vanaf 1 februari)*
Mevr. I.M. Nieuwenhuijs, *medewerker Lab (tot 1 oktober)*
Mevr. J. Noteboom, *medewerker Beveiliging (vanaf 1 februari)*
Mevr. R. Nuijens, *medewerker Beveiliging*
Mevr. M. Peek, *medewerker Beveiliging (van 19 maart t/m 18 september)*
Mevr. A. Rooijmans, *medewerker Beveiliging*
Mevr. J.J. Scholten, *medewerker Lab (tot 1 oktober)*
J. de Smalen, *medewerker Beveiliging (van 26 februari t/m 25 augustus)*
Mevr. T. Smeenk, *medewerker Lab*

Mevr. B. Stokkers, *medewerker Lab*
Mevr. T. Visser, *medewerker Beveiliging*
N. Voogd, *medewerker Lab*
Mevr. M. Wentink, *medewerker Beveiliging (tot 1 september)*

Vrijwilligers afdeling Kunst

Mevr. drs. C.A. Arnold, *medewerker Restauratieatelier (tot 1 april)*
E. Fens, *medewerker Restauratieatelier*
W. Groeneveld, *medewerker Restauratieatelier (overleden op 17 september)*
Mevr. A.A.P. Poutsma, *medewerker Bibliotheek Kunstverzamelingen*
Mevr. C. Schoonhoven-Eschbach, *medewerker Bibliotheek Kunstverzamelingen*

Vrijwilligers afdeling Wetenschap

F. Bleijendaal, *medewerker Wetenschappelijke Collecties (tot 9 januari)*
E. Fens, *medewerker Wetenschappelijke Collecties & Bibliotheek*
H. Franse, *medewerker Wetenschappelijke Collecties & Bibliotheek*
Prof. Dr. D. den Hengst, *medewerker Wetenschappelijke Collecties*
Drs. I. Nieuwland, *medewerker Wetenschappelijke Collecties*
Mr. J. Stobbe, *medewerker Wetenschappelijke Collecties*
Mevr. L. Willems, *medewerker Wetenschappelijke Collecties*

Vrijwilligers afdeling Publiekszaken

Mevr. I. de Boer-Kleinman, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. J. van Keulen, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
W. Koops, *medewerker Publiekszaken*
I.J.F. Kroon van Diest, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. H. Krijnen, *medewerker Kunst & Vliegwerk (tot 1 oktober)*
Mevr. J. Langedijk, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. G. Negenborn, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. J. van Ommeren, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. A.A.P. Poutsma, *medewerker Publiekszaken*
R. Roetman, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
H. Scheffer, *medewerker Publiekszaken*

Mevr. H. Wessels, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. L. Willems, *medewerker Publiekszaken*

Vrijwilligers afdeling Bedrijfsvoering

Mevr. A. Anspach, *medewerker Winkel*
Mevr. drs. C.A. Arnold, *medewerker Archief*
Mevr. P.M. van Bladeren-Viëtor, *medewerker Archief (overleden op 12 april)*
Mevr. E. Blom, *medewerker Winkel*
Mevr. C.H. Borkent, *medewerker Winkel*
P. Broekman, *medewerker Winkel*
Mevr. I. Deenik-de Ru, *medewerker Winkel (vanaf 1 juli)*
Mevr. H.M. Dutilh-von Schmidt Seidlitz, *medewerker Winkel*
Mevr. J. Emerson, *medewerker Winkel*
H. Franse, *medewerker Winkel*
Mevr. L. Gebing, *medewerker Winkel*
Mevr. A. Groen, *medewerker Winkel*
Mevr. G. Hamminga, *medewerker Winkel*
Mevr. C. Hoeve, *medewerker Winkel (vanaf 1 oktober)*
Mevr. M. de Jong, *medewerker Winkel (vanaf 1 september)*
Mevr. A.A.C.W. van Kesteren, *medewerker Archief (tot 1 april)*
Mevr. J. van Keulen, *medewerker Winkel*
Mevr. B. van der Klooster, *medewerker Winkel*
F. Knot, *medewerker Winkel (vanaf 1 juli)*
Mevr. E. Kuiper, *medewerker Winkel*
Mevr. J. Langedijk, *medewerker Winkel*
Mevr. S. Loedeman, *medewerker Winkel*
Mevr. H.M. de Lugt, *medewerker Winkel*
Mevr. O. Magis, *medewerker Winkel*
Mevr. W. Mol, *medewerker Winkel*
Mevr. D. Mol-Blinxma, *medewerker Winkel*
Mevr. P. Muller, *medewerker Winkel*
Mevr. W. Odekerken-Montfoort, *medewerker Winkel*
Mevr. P. Peterse, *medewerker Winkel*
R. Roetman, *medewerker Winkel*
Mevr. M. Schellart, *medewerker Winkel*
Mevr. L. Schornagel, *medewerker Winkel*
Mevr. L. Schumm-Tensen, *medewerker Winkel*
Mevr. M. Sikkens-van Hasselt, *medewerker Winkel*
Mevr. J. Stemp, *medewerker Winkel*
T. Voet, *medewerker Winkel*

Stagiaires en werkervaringsplekken

Mevr. B. Buijze, *medewerker Wetenschappelijke Collecties (van 1 april t/m 1 september)*
L. Dekker, *medewerker Publiekszaken (26 januari t/m 3 april 2015)*
Mevr. F. Dijkhuis, *medewerker Papierrestauratieatelier (van 19 januari t/m 24 april)*
Mevr. M. van den Dungen, *medewerker Financiële Administratie (vanaf 16 februari)*
Mevr. N. Mantel, *medewerker Kunstverzamelingen (van 26 januari t/m 15 mei)*
Mevr. Q. van der Meer Mohr, *medewerker Kunstverzamelingen (van 4 februari t/m 15 juni)*
Mevr. K. Plug, *medewerker Publiekszaken (van 22 april t/m 24 juli)*
T. de Zeeuw, *medewerker Wetenschappelijke Collecties (vanaf 1 oktober)*

Rondleiders en museumdocenten

A.J.Q. Alkemade
P. Bakker
Mevr. M. de Boer *(vanaf 3 november)*
P.M. Broekens
Mevr. M. de Bruin *(vanaf 1 september)*
B.C. Caron
P. van Graafeiland
Mevr. B. van Heurn
Mevr. E. Hoekstra
Mevr. L. 't Hooft-van der Linden
Mevr. A. Hoogland-Snackers
Mevr. A. Kodde-van Marle
Mevr. E. Launspach *(vanaf 1 september)*
K. van der Lee
Mevr. drs. D.B. Lentz
R. Middelburg
Mevr. A.M.E. Nibbering, *docent Kunst & Vliegwerk*
Mevr. L. Oostdam, *docent Kunst & Vliegwerk*
Mevr. M.M. Ram
Mevr. R. Roebbers
Mevr. A. Schreuder
H. Siebenga
B. Vernoooy
Mevr. drs. A. Wilhelmus-Koning
Mevr. P. Woudsma, *docent Kunst & Vliegwerk (vanaf 21 oktober)*

ONDERNEMINGSRAAD

Zoals de CAO voorschrijft, heeft Teylers Museum een Ondernemingsraad, die een belangrijke rol vervult in de organisatie om knelpunten te helpen signaleren en mee te denken over de toekomst.

De Ondernemingsraad bracht positief advies uit over de groepsgewijze werving van kassamedewerkers en de wijziging van de openingstijden in de weekenden en feestdagen vanaf 2016.

De volgende onderwerpen hadden in 2015 de aandacht van de Ondernemingsraad: financiële zaken (jaarrekening 2014, prognoses, nieuwe erfgoedwet, laatste ontwikkelingen op financieel gebied), de restauratie van het Lorentz Lab en het Fundatiehuis, de telefooncentrale, het nieuwe beleidsplan, de VIP-kaart van de BankGiro Loterij en duurzaamheid. Op het gebied van personele zaken werden de telefoonvergoeding, het vrijwilligersbeleid, de herverdeling van uren op de afdeling Bedrijfsvoering, het functie-waarderingsstelsel en het ORBA-handboek, de Wet Werk en Zekerheid, de vakantie-regeling, het personeelshandboek, het personeelsbeleid, het archief en de interne verhuizing besproken. Tenslotte stond ook het BHV/CHV-plan structureel op de agenda.

Het overleg met de directie vond zes maal plaats, de raad vergaderde zeven keer, en er werd één keer met de voorzitter van de Raad van Toezicht vergaderd.

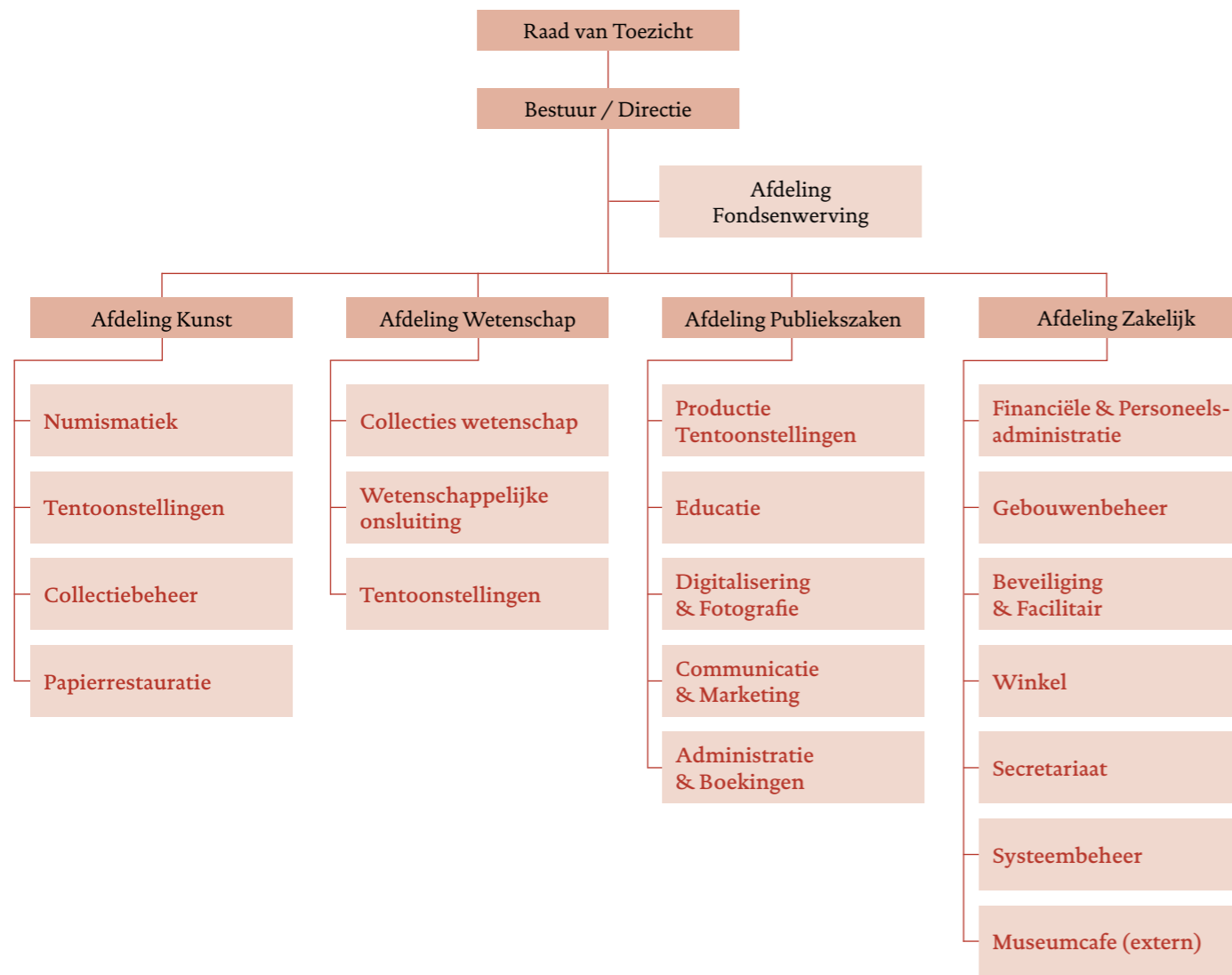
Op 16 juni vond de achterbanraadpleging plaats, waarin het organogram, de functioneringsgesprekken, de telefoon/internetvergoeding, communicatie, aanwezigheid bij de openingen van tentoonstellingen, de reiskostenvergoeding, werkdruk en werksfeer en de wens tot flexibele werktijden werden besproken.

Tijdens het verlof (september – december) van Gerda Doorlag werden de secretaristaken waargenomen door Fieke Kroon.

De OR was in 2015 als volgt samengesteld:
Eric Mulder, *voorzitter*
Gerda Doorlag, *secretaris*
Nadia Kersten

Wat een mooi museum en erg behulpzame mensen om het een en ander uit te leggen.

Ulrike Gouman, 11 april 2015

Wat een fantastisch mooi museum. Naast de inhoud ben ik ook erg onder de indruk van de manier waarop hier met het licht wordt omgegaan en nogmaals mijn dank voor de vakkundige uitleg over de statische elektriciteit machine.

Karlijn van Anrooy, 14 mei 2015

Externe activiteiten en publicaties van medewerkers

EXTERNE ACTIVITEITEN

Terry van Druuten

Lid adviescommissie beeldende kunst, Prins Bernhard Cultuurfonds
 Redactielid tijdschrift *De Negentiende Eeuw*
 Bestuurslid sectie musea van de Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici
 ‘De mooiste tekeningen van Teylers Museum’, lezing Buitenplaats Vaeshartelt, Maastricht, 20 maart
 ‘Het nationale landschap in de Russische en Nederlandse 19de-eeuwse schilderkunst’, gastcollege Radboud Universiteit, Nijmegen, 2 april
 ‘De bloeiperiode van de Nederlandse aquarel’, lezing De Mesdag Collectie, Den Haag, 8 april
 ‘230 jaar presentatiegeschiedenis bij Teylers Museum’, gastcollege Vrije Universiteit Amsterdam, 4 september

Robien van Gulik

Bestuurslid sectie Veiligheidszorg en Facilitymanagement van de Nederlandse Museumvereniging
 Bestuurslid Nationale Projectgroep Collectie Noodplan

Linda Ijpelaar

Secretaris en Fondsenwerver BGNB

Ewout Koek

Redactielid *Au Courant*, tijdschrift van Restauratoren Nederland

Marijke Naber

Lid Bestuur Luperpedia Foundation
 Lid Bestuur Stichting Muzenforum Bloemendaal

Jan Pelsdonk

Secretaris Sectie Historische Musea bij de Museumvereniging
 Gedelegeerde voor Nederland bij de International Art Medal Federation FIDEM
 Redacteur, sinds 26 november hoofdredacteur van tijdschrift *De Beeldenaar*
 Lid Adviescommissie Museum Meermannano Westreenianum tot februari 2015

‘Dutch medals: history and future’, lezing tijdens de viering van het 50-jarig bestaan van het Finse Art Medal Guild, Tammerfors (Finland), 24 oktober 2015
 ‘Building for whom? Numismatic databases as a link between numismatists and the rest of the world’, lezing in Taormina (Italië), voor het Internationaal Numismatisch Congres, 22 september 2015

Michiel Plomp

Lid Editorial Advisory Board *Master Drawings*
 Bestuurslid Nederlandse Tuinen Stichting
 Adviseur voor het Mondriaan Fonds ten bate van de aankoop van de monotypie *La Toilette* van Edgar Degas uit 1873-88 voor het Van Gogh Museum, Amsterdam, 8 januari
 Codart Studiereis naar de Midwest, USA, 11-17 oktober
 ‘Het aankoopbeleid van de Kunstverzamelingen van Teylers Museum in de 19de eeuw en het huidige aankoopbeleid’, gastcollege Vrije Universiteit Amsterdam, 29 oktober

Marjan Scharloo

Bestuurslid Museumvereniging
 Bestuurslid Stichting Museumkaart
 Lid Raad van Toezicht V-Fonds
 Lid Curatorium Teylers Leerstoelen Universiteit Leiden
 Lid Editorial Board *The Medal*
 Lid jury Hefboomproject *Vlaamse Meesters*, Dienst Toerisme Vlaanderen
 ‘Teylers Museum in veranderend cultuurlandschap’, lezing voor de Rotterdam Rotary, Rotterdam, 16 februari
 Eerste exemplaar van de roman *De Blinde Kamer* van Meine Fernhout in ontvangst genomen, Haarlem, 30 oktober 2015
 Eerste exemplaar van de catalogus *Bolgewassen verbeeld* in ontvangst genomen, Museum De Zwarte Tulp, Hillegom, 17 december

Trienke van der Spek

i.s.m. Jaap Slikker: ‘Een ongemeen groote electrizeer-machine, 235 jaar Natuurkundig Gezelschap Middelburg’, lustrumlezing, 21 november 2015

Herman Voogd

Lid Raad van Toezicht Patronaat, Haarlem

Wieske Wijngaards

Bestuurslid Beheersstichting Automatisering Cultureel Haarlem

PUBLICATIES

Terry van Druuten

'Teylers Museum en de aquarel. Museaal verzamelen en presenteren in de negentiende eeuw' in Terry van Druuten e.a., *De aquarel. Nederlandse meesters van de negentiende eeuw*, tent.cat. Haarlem/Den Haag (Teylers Museum/ Mesdag Collectie) 2015, p. 71-87.

'Jan Weissenbruch: een tentoonstelling vol landschappen en stadsgezichten', *Origine* 23 (2015), nr. 4, p. 48-49

Jan Pelsdonk

'Belgium, The Netherlands and Luxembourg' [section medals] in: International Numismatic Commission, *Survey of Numismatic Research 2008-2013* (Taormina 2015) 634-645

'Verboden geld. Betaalmiddelen van de VOC uit Nederlandse bodem' in: *De Beeldenaar* 39 (2015) 201-208

'Development of Design – Revitalisation of the medal press' in: Marie-Astrid Pelsdonk (ed) *Médailles 2014* (Lissabon 2015) 89-94

'Bijzondere munten uit het Noorderkwartier: de collectie Marco Woestenburg' in: *Teylers Magazijn* 124 (2015) 14-16

'De penningen van Willem van Horn en de munten van Dirk van Perwijs' *De Beeldenaar* 39 (2015) 67-75

Michiel Plomp

'The recto/verso enigma: Workshop drawings on the verso of autograph sheets by Raphael', in: *Raffaël als Zeichner. Die Beiträge des Frankfurter Kolloquiums*, Städel Museum, Frankfurt am Main 2015, pp. 119-133.

Diverse cataloguesentries in: A. Aymonino en A. Varick Lauder, *Drawn from the Antique. Artists & the Classical Ideal*, Haarlem en Londen, 2015

'Van Jacob van Strij tot Jan Mankes. Het winterlandschap in de Nederlandse kunst van de negentiende eeuw' redactie en artikel in: *Echte winters. Het winterlandschap in de negentiende eeuw*, Haarlem 2015

'Teyler's Legacy. Drawings from the Renaissance to the 21st Century', in: *TEFAF Maastricht 2015*, pp. 20-29

Marjan Scharloo

'De verzelfstandigde Museumdirecteur – een terugblik', in M. Brinkman, *De Verzelfstandiging. Waarom en hoe de rijksmusea zelfstandiger werden*, Amsterdam 2015, p.261-264.

*Two Americans have left very
happy to have visited this
amazing museum. Dank u wel.*

Rob & Linda, Lakeland, USA, 3 juni 2015

Colofon

Samenstelling en redactie

Froukje Budding & Michel Hommel,
Teylers Museum

Ontwerp

Studio Berry Slok, Amsterdam

Fotografie

Jan Banning (omslag en pagina 2, 5, 6, 8, 13, 20-21, 22, 29, 31, 37, 38-39, 40, 46-47, 50-51, 52, 54-55, 69, 72, 84, 91). Met dank aan Martijn Zegel (Teylers Museum).

Roy Beusker, DigiDaan, Fred Ernst, Kees Hageman, Isabelle Hennings Backer, Harry Heuts, Rosa van Holten, Alice Mahran, Monique Kooijmans, Annemarie Nibbering, Herman Voogd (Teylers Museum), Trudy Woestenburg, Hilde de Wolf Fotografie, Martijn Zegel (Teylers Museum)

Tekst

Diederik Jekel in samenwerking met Pieter Athmer

Vertaling

Beverley Jackson

Druk

StyleMathot

Deze publicatie kwam mede tot stand dankzij drukkerij StyleMathot

© copyright 2016 Teylers Museum

Teylers Museum

Spaarne 16, 2011 CH Haarlem

T 023 5160960

E info@teylersmuseum.nl

www.teylersmuseum.nl

Openingstijden museum

Dinsdag t/m vrijdag: 10 – 17 uur

Zaterdag, zondag en feestdagen: 11 – 17 uur

Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag gesloten.

De Natuurwetenschappelijke Bibliotheek, de studiezaal van de Kunstverzamelingen en het Numismatisch Kabinet zijn op afspraak te bezoeken.

*Ik denk dat dat het moment was
waarop ik bedacht dat ik me
thuis voelde. Hier, in het
museum van de wetenschap.*

Diederik Jekel
